

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Petra Dvořáková

DOMÁCÍ NÁSILÍ A JEHO PREVENCE

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Josef Zapletal

Katedra: trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 8. 1. 2009

Čestné prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.“

Petra Dvořáková

V Praze dne 2009

OBSAH

ÚVOD	3
1. VYMEZENÍ POJMU DOMÁCÍ NÁSILÍ	6
1.1 Užívaná terminologie a vymezení rozdílů mezi jednotlivými pojmy.....	7
2. FENOMENOLOGIE DOMÁCÍHO NÁSILÍ, STATISTIKY	11
2.1 Charakteristické rysy domácího násilí	11
2.2 Průzkumy a statistiky	13
2.2.1 Reprezentativní průzkumy domácího násilí provedené v ČR v letech 2001 až 2006	14
2.2.2 Výsledky průzkumů klinických dat	16
3. ETIOLOGIE DOMÁCÍHO NÁSILÍ	21
3.1 Psychiatrické modely	21
3.2 Teorie cyklického násilí	22
3.3 Sociologické výklady	23
3.4 Feministické teorie	23
4. FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	26
4. MÝTY SPOJENÉ S DOMÁCÍM NÁSILÍM	30
5. OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	32
6.1 Viktimologie – nauka o obětech	32
6.2 Osobnost oběti domácího násilí	34
6.3 Viktimizace – proces poškozování oběti	35
6.4 Dopad domácího násilí na oběť	38
6.5 Ženy, oběti domácího násilí podle statistických dat	42
6.6 Děti - nepřímé oběti domácího násilí	44
6.6.1. Dopad domácího násilí na děti	47
7. PACHATEL DOMÁCÍHO NÁSILÍ	49
7.1 Typologie násilníků	49
7.2 Sociálně ekonomické postavení pachatelů	50
7.2 Osobnost pachatele domácího násilí	52
8. KONTROLA DOMÁCÍHO NÁSILÍ	55
8.1 Represivní stránka	55
8.1.1 § 215a TZ – Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě.....	56
8.1.2 zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.....	58
8.2 Preventivní stránka	65
8.2.1 Informační kampaně a prevenční projekty	68
8.2.2 Přímá pomoc určená obětem domácího násilí	72
8.2.3 Shrnutí.....	74
ZÁVĚR	76
LITERATURA	79
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	82
SUMMARY	83

ÚVOD

Domácí násilí – tedy násilné jednání mezi členy rodiny je jev, který se vyskytuje snad od té doby, co lidstvo samo a jehož podoby dosahují takové variability, jakou si jen lidská fantazie dovede představit. To, co se s postupem času a s vývojem společnosti mění, je přístup okolí k této velice závažné problematice. Dříve se na domácí násilí hledělo jako na záležitost ojedinělou, čistě soukromou, která se odehrává uvnitř rodiny tzv. „za zavřenými dveřmi“, a do které není nikdo oprávněn zasahovat. K domácímu násilí totiž dochází mezi blízkými osobami, které jsou vzájemně citově, sociálně a ekonomicky závislé. Ovšem domácím násilím, ostatně jako jakýmkoli násilným chováním, jsou porušovány hodnoty, jako je lidská důstojnost, zdraví, život, které je stát povinen důsledně chránit. Možná i díky uvědomění si tohoto faktu se v posledních desetiletích stupňuje zájem společnosti o tuto problematiku a zvyšuje se snaha jak ze strany občanských sdružení, tak státních orgánů a institucí, o upozorňování na tento nežádoucí společenský jev, jeho odhalování, potírání a předcházení. V souvislosti se změnou společenského klimatu v západní Evropě a Spojených státech v 60. a 70. letech dochází ke změně v přístupu k tradičně tabuizovaným tématům. „Násilí v rámci rodin postupně ztrácí význam rodinného tajemství, které je třeba respektovat.“¹ Ochrana soukromí postupně ustupuje před potřebou chránit společnost před nežádoucím násilným jednáním a snahou o jeho předcházení. V této souvislosti hrají důležitou roli neziskové organizace, které jako první začínaly v minulosti upozorňovat na výskyt domácího násilí a také díky jejich aktivitám došlo i ze strany státních institucí k vytvoření potřebného legislativního rámce pro boj s domácím násilím.

Domácí násilí je výsledkem nerovnováhy sil ve společnosti. V 95% případů je agresorem muž a obětí žena, také vzhledem k tomuto faktu je domácí násilí v řadě mezinárodních deklarací považováno za násilí na ženách. Jedná se o jednu z nejzávažnějších forem násilí na ženách vůbec. Je to dáno hlubokou zakořeněností patriarchální rodiny, která se postupně objevuje v dějinách lidské civilizace, a to už od starověkého Říma. „Autorita otcova nad rodinou a ovšem také zodpovědnost za ni, vyjadřovaná pojmem patriarchy, byla po staletí východiskem rodinného života. Aristoteles jako první zdůvodnil manželskou a otcovskou autoritu přirozenou nerovností mezi lidmi.

¹ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 13

Tato autorita nikdy nefungovala zcela neproblematicky a časem se oslabovala, nicméně soukromí rodiny nebylo dlouho předmětem veřejného zájmu.² Tento tradiční patriarchální přístup k rodinnému životu nejde jednoduše odstranit pouhým deklarováním rovnosti práv pro obě pohlaví v mezinárodních dokumentech, a proto i navzdory neustálým snahám o překonání nerovností mezi muži a ženami se i nadále vyskytují rozdíly a samotné odstranění projevů násilí v rodinách je nesnadným a dlouhodobým procesem.

Domácí násilí je jev vysoce latentní a ve svých mezních podobách bývá součástí skryté kriminality. Může k němu docházet kdekoli kolem nás, a vzhledem k jeho obrovské latentci dané prostředím, ve kterém se odehrává, předsudky okolí i strachem oběti dát najevo, že něco „není v pořádku“, může trvat poměrně dlouhou dobu, než vyplyne na povrch skutečný stav věcí. I z toho důvodu je důležité, aby se informace o tomto fenoménu a způsobech boje s ním dostaly do povědomí široké veřejnosti, ale především do povědomí současných a potenciálních obětí domácího násilí. Neboť dostatečně informovaná oběť ví, kam se obrátit v případě výskytu násilí a informovaná veřejnost může poskytnout adekvátní pomoc, radu, či návrh vhodného řešení. V neposlední řadě je důležité proškolení odborných pracovníků, lékařů, policistů a sociálních pracovníků, kteří se dostávají do styku s oběťmi domácího násilí. Jak dokládají průzkumy a výpovědi jednotlivých obětí, tak bohužel právě tyto osoby jsou při kontaktu s oběťmi domácího násilí často nejisté, neschopné poskytnout základní informace a rady.

Domnívám se, že se jedná o velice závažné téma, které je ještě pořád opředeno různými předsudky a navzdory snahám o neustálé odkrývání stinných stránek tohoto jevu a upozorňování na něj, je pro mnohé ustavičně jedním velkým tabu. Také proto jsem si zvolila domácí násilí a jeho prevenci jako téma své diplomové práce. Nepochybné je, že abstraktně vymezené domácí násilí je a bude veřejností i oficiálními institucemi odsuzováno. Ovšem ve světle konkrétních souvislostí vyvstává otázka, jakým způsobem má být zasahováno do soukromých vztahů uvnitř rodiny ve které se domácí násilí vyskytuje? Odpověď na tuto otázku však není snadná a není možné ji poskytnout prostřednictvím této diplomové práce. Za současné situace je především důležité, aby se politici, odborníci a úředníci oprostili od odborných diskusí a debat a pokusili se jasně vymezit oficiální postoj státu vůči domácímu násilí.

V rámci této práce bych chtěla domácí násilí pojmout z hlediska kriminologických aspektů. Soustředím se především na vymezení pojmu samotného a konstruování definic,

² Tamtéž

jeho fenomenologii a etiologii. Detailněji se budu zabývat především obětí domácího násilí, vývojem její psychiky v jednotlivých fázích průběhu domácího násilí, následky, které na oběti domácí násilí zanechává a vztahem oběti a pachatele. V neposlední řadě bych se chtěla věnovat prevenci, která je důležitou součástí boje proti domácímu násilí, a také způsobům pomoci obětem v případě, že k samotnému násilí dojde.

1. VYMEZENÍ POJMU DOMÁCÍ NÁSILÍ

Pokusit se o vymezení pojmu „domácí násilí“ a konstruování jeho definice nepatří k jednoduchým úkolům. Vyplývá to především ze složitosti a komplexnosti pojmu samotného. V současné době neexistuje ucelená, všeobecně platná definice pojmu domácí násilí a ani platné právní předpisy tento pojem neužívají. Snahy o vymezení pojmu „domácí násilí“ v ČR vycházejí převážně ze strany nevládních organizací a vznikají na půdě odborných vědeckých konferencí a seminářů. Ani pojem „násilí“ není v českém právním řádu definován, i když je v rámci trestního práva běžně používán.

„Násilím obecně rozumíme zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným násilím nebo jednáním, které působí újmu na fyzickém, sexuálním nebo psychickém zdraví.“³

Jedná se o agresi jedné osoby vůči druhé s cílem poškodit, poranit, ublížit nebo zabít. „Slovo agrese poukazuje k biologickému, zejména k pudovému a instinktivnímu zakotvení člověka v rámci ostatních živočišných druhů...Lze tedy souhlasit s názorem, že agrese je vrozená, avšak konkrétní způsoby agresivního chování si člověk osvojuje – učí se jim. O tom svědčí i skutečnost, že lidské násilí má různou tvářnost, že podoby násilí se v průběhu historie a v jednotlivých kulturách odlišují – jsou historicky a kulturně proměnlivé. Odlišná je také míra tolerance násilí.“⁴

„Teorie dále rozlišuje násilí **absolutní**, kdy složka vůle u oběti zcela chybí, vylučuje vlastní jednání oběti a násilí **kompulzivní**, přičemž pro situace v rámci domácího násilí přichází v úvahu spíše užití násilí kompulzivního, které nemá za cíl vyřadit vůli oběti, ale působí na psychiku oběti s cílem přinutit ji, aby se podrobila určitému nátlaku. Oběť domácího násilí však může tomuto nátlaku odolávat jen s velkými obtížemi, neboť je prováděným násilím velmi silně ovlivňována (např. ve formě bití, nebo tím, že jsou bity její děti, zabíjen její pes apod.), při současném vědomí toho, že nátlak bude pokračovat až do doby, pokud se nepodvolí.“⁵

Určitá míra domácího násilí je samozřejmou součástí rodin téměř všech kultur, přičemž tyto kultury se od sebe různým způsobem a v různých oblastech liší. Míra

³ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 37

⁴ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 9

⁵ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 37

tolerance vůči tomuto druhu násilí se také odlišuje v závislosti na typu kultury (společnosti). To, co by v západní společnosti bylo považováno za nepřiměřené násilí, často naplňující skutkovou podstatu trestného činu, může být například ve společnosti islámské považováno a přípustné, dokonce tradiční. I z tohoto důvodu není možné vytvořit univerzálně platnou definici domácího násilí, která by zohledňovala všechny nuance všech kulturních a společenských kontextů. Jinými slovy řečeno, ve vymezení každé definice se odráží představa autora o tomto jevu. Proto budu na domácí násilí v rámci této práce pohlížet tak, jak jej chápe evropský, resp. Západní svět.

1.1 Užívaná terminologie a vymezení rozdílů mezi jednotlivými pojmy

V souvislosti s touto problematikou jsou především v mezinárodních dokumentech a odborné literatuře uváděny různé termíny mezi kterými je možno vycítit drobné odlišnosti. Jedná se zejména o *násilí vůči ženám* (violence against women), *rodově podmíněné násilí* (gendered based violence), *zneužívání žen, manželek* (women, wife abuse), *zneužívání v partnerském vztahu* (spouse abuse), *bitá žena* (battered woman), v německy mluvících zemích vznikly termíny *násilí uvnitř rodinného kruhu* (Gewalt in der Familie, inter family violence) a *násilí v blízkém sociálním okolí*, v zemích s angloamerickým systémem práva pojem *domácí násilí* (domestic violence).

V následujících řádcích se pokusím o vysvětlení rozdílů mezi jednotlivými pojmy a vystižení jejich odlišností od pojmu domácí násilí.

Pojem domácí násilí, který v této práci používám, je možno považovat za pojem širší než je například násilí na ženách. Osobně chápu pro potřeby této práce pojem „domácí násilí“, jako násilí, odehrávající se tzv. „doma“, uvnitř rodiny, ale i mezi intimními partnery, kteří sdílejí (popř. v minulosti sdíleli) společný příbytek, což ovšem nevylučuje, aby se odehrávalo ve formě útoků naplňujících podstaty výše zmíněných pojmů. Za esenciální charakteristiku domácího násilí, tak jak jej chápu, považuji skutečnost, že se odehrává, jak už bylo výše zmíněno mezi intimními partnery „za zavřenými dveřmi“, v prostředí společného obydlí, které v běžných situacích přináší pocit bezpečí a jistoty. Jistě se jedná o vymezení velice zjednodušené, ale pro základní představu postačující.

Násilí na ženách lze ztotožnit s pojmem **rodově podmíněné násilí**. Samozřejmě, že určité jeho aspekty je možno podřadit pod pojem domácí násilí, v jiných ohledech se ovšem jedná o pojem širší nežli domácí násilí. Deklarace OSN o odstranění násilí

páchaného na ženách schválená Valným shromážděním OSN v prosinci 1993 za násilí na ženách považuje: „každý projev rodově podmíněného násilí, který má nebo by mohl mít za následek tělesnou, sexuální a nebo duševní újmu nebo utrpení žen, což zahrnuje i výhrůžky takových činů, donucování nebo svévolné odepření svobody ve veřejném či soukromém životě.“ Za takovéto násilí je považováno také „vymáhání věna, znásilnění v manželství, obřízka žen a jiné tradiční zvyky poškozující ženy...obchod se ženami a nucená prostituce...“⁶ Je jasné, že v tomto ohledu je pojem násilí na ženách podstatně širší nežli pojem domácí násilí, neboť obětí takového násilí mohou být pouze ženy, kdežto obětí domácího násilí může být i muž (navzdory tomu, že se tak děje méně často).

Pod pojmem **zneužívání v partnerském vztahu** rozumím zneužívání, resp. násilí, kterého se dopouští jeden intimní partner na druhém, s tím, že toto vymezení zahrnuje i násilné jednání uvnitř homosexuálních vztahů. Jako největší odlišnost od domácího násilí vidím skutečnost, že nemusí být splněna podmínka společného obydlí, ať už současného nebo minulého. Zneužívaný partner má možnost týrajícího partnera opustit, protože na něj není vázán prostřednictvím společně sdíleného příbytku.

Pojmy **násilí v rodině** a **násilí uvnitř rodinného kruhu** jsou si velmi podobné a blízké. V tomto případě se jedná o pojmy širší, kterým je možno podřadit pojem domácí násilí. Zásadní odlišnost vidím zejména v osobě oběti. Obětí domácího násilí se mohou stát pouze osoby dospělé, kdežto násilí v rodině může směřovat nejen proti výše zmíněným dospělým osobám, ale i proti dětem. V této práci se ovšem dětským obětím násilí v rodině nehodlám věnovat, neboť se jedná o velice závažnou a složitou problematiku, která by vydala na samostatnou práci. Dětem se budu věnovat pouze jako sekundárním obětím domácího násilí. Pod pojem násilí uvnitř rodinného kruhu možno zahrnout také násilné jednání vůči seniorům. Násilí v rodině resp. uvnitř rodinného kruhu je také možno chápat jako domácí násilí v širším slova smyslu.

Je samozřejmé, že i v České Republice v rámci jednotlivých neziskových organizací, ale i odborných prací vznikají různá vymezení pojmu domácí násilí. Pro ilustraci uvádím některé příklady:

⁶ SOPKOVÁ, E. *Násilie páchané na ženách a jeho dosledky*. In *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. 1. vyd. Bratislava: Aspekt, 2001. s. 19

- Dle občanské sdružení ROSA je „domácím násilím obecně rozuměno chování, které u jednoho z partnerů způsobuje strach z druhého. Skrze užití moci, kterou tento strach poskytuje, kontroluje násilný partner chování druhého.“⁷
- „Domácím násilím je jakékoliv jednání, které má za cíl uplatnění moci nebo kontroly nad osobou, ve vztahu k níž pachatel může nebo někdy v minulosti mohl být považován za osobu blízkou.“⁸
- „K domácímu násilí dochází na základě zneužívání moci a kontroly jednou osobou (nejčastěji mužem) nad jinou osobou (obvykle ženou) v kontextu intimního vztahu. Násilí může nabývat mnoha podob, např. fyzické násilí, psychické násilí a citové vydírání, ekonomickou kontrolu a izolaci oběti, případně omezování jejího pohybu.“⁹

Pro potřeby této diplomové práce za nejvhodnější považuji definici domácího násilí podle občanského sdružení Bílý kruh bezpečí, které se zabývá pomocí obětem trestných činů. Za domácí násilí považuje:

- **„fyzické, psychické nebo sexuální násilí mezi intimními partnery, tj. manžely, druhy apod.**
 - **ke kterému dochází v soukromí, tedy mimo kontrolu veřejnosti,**
 - **intenzita násilných incidentů se zpravidla stupňuje a**
 - **u oběti vede ke ztrátě schopností včas zastavit násilné incidenty a efektivně vyřešit narušený vztah;**

(širší pojem „násilí v rodině“ zahrnuje také násilí páchané na dětech a násilí páchané na seniorech).“¹⁰

Konkrétně může mít domácí násilí podobu **fyzických útoků**, a to ve formě fyzického nebo sexuálního násilí (bití, škrcení, svazování, kopance, tlučení hlavou o zeď, bodání nožem apod.), s tím že následky těchto útoků mohou být různé, od nenápadných modřin a hematomů na různých částech těla, až po smrt oběti. Některé definice považují za domácí násilí i **násilí psychické**, která může mít podobu verbálních útoků, zastrašování, vyhrožování, omezování ve volném pohybu, izolace od rodiny a přátel apod. Tato forma

⁷ <http://www.rosa-os.cz/index.php?id=14>

⁸ MACHÁČKOVÁ, R. *Domácí násilí – některé právní aspekty*. In MARTINKOVÁ, M., MACHÁČKOVÁ, R. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí*. Praha: IKSP 2001. s. 88

⁹ VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ M. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci. Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí*. Praha: ROSA 2006, s. 5

¹⁰ http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=298

násilí ovšem nezanechává žádné, na první pohled viditelné následky a o to je závažnější. Blíže se jednotlivým formám domácího násilí věnuji v samostatné kapitole (kapitola 4).

Domácí násilí může být páčáno jak **konáním**, tak **opominutím** (omisivně). Viz. např. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy R (85) 4 z 26. března 1985, které za násilí v rodině označuje „...každé konání či opominutí, které poškozuje život, fyzickou či psychickou integritu nebo svobodu osoby, nebo které závažným způsobem poškozuje rozvoj její osobnosti...“

Z výše uvedeného potom vyplývá, že všechny zmíněné pojmy a definice, ať už jsou používány neziskovými či mezinárodními organizacemi, jsou si sobě navzájem velmi podobné. Rozdíly můžeme pozorovat zejména v míře specifikace jednotlivých způsobů chování, která jsou jimi považována za násilí, jednak v typizaci tohoto chování, dále potom ve vymezení okruhu obětí. „Společným jednotícím znakem všech definic je zejména to, že považují výše uvedené druhy násilí za **poměrně zvláštní, samostatný a složitý fenomén, jehož mimořádnost vyplývá** nikoli z existence násilí jako takového, ale zejména **z povahy subjektu vůči kterému je toto násilí směřováno** (oběťmi tohoto druhu násilí jsou v naprosté většině případů ženy) **a za jakých psychických okolností se tak děje** (nerovnováha v mocenském rozložení sil mezi agresorem a jeho obětí atd.)“¹¹

¹¹ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 41

2. FENOMENOLOGIE DOMÁCÍHO NÁSILÍ, STATISTIKY

Domácí násilí spadá do oblasti násilné kriminality a jako takové je součástí kriminality obecné. V současné době bohužel policejní ani jiné oficiální statistiky neobsahují informace o výskytu domácího násilí. Statistiky Policejního prezidia ČR jsou kategorizovány podle jednotlivých trestných činů, promítne se v nich tedy výskyt trestných činů podle §215a (týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě), celková statistika vražd, kde ovšem nerozlišují důvody, zda šlo o domácí násilí nebo jiné příčiny, policie dále eviduje případy vykázání podle zákona 135/2006 Sb. Problematika domácího násilí jimi tedy není specificky sledována a ačkoli sledují, zda se obětí stala žena nebo muž, nemůžeme z nich vyčíst, ve kterých případech se tak stalo v souvislosti s domácím násilím. Proto je poměrně těžké získat údaje, na základě kterých by bylo možno posoudit vývoj domácího násilí, jako nežádoucího společenského jevu.

Domácí násilí patří mezi aktuální kriminální jevy a bývá někdy označováno za vůbec nejrozšířenější formu násilného jednání ve společnosti. „Uvádí se, že pravděpodobnost být napaden v bezpečí domova členy rodiny je třikrát větší než pravděpodobnost být napaden na ulici a že každou osmou českou ženu partner bije. Současně je však toto násilí formou vysoce latentní, nejméně kontrolovanou a co do své frekvence a závažnosti nejvíce podceňovanou. Směřuje především proti ženám a dětem. Nevyskytuje se ani zdaleka pouze mezi chudými a nevzdělanými osobami. Řada kriminologických výzkumů dokazuje, že násilí v rodině může způsobit velmi závažná a dlouhodobá psychická poškození vedoucí k neurotickým poruchám či k opakované viktimizaci. Nelze také nevidět, že nemalá část kriminálních kariér pachatelů násilných trestných činů má svůj počátek v rodinách orientovaných na násilí.“¹²

2.1 Charakteristické rysy domácího násilí

Domácí násilí představuje specifický problém, který se vyznačuje několika znaky, jenž jej odlišují od dalších typů násilného jednání. Níže uvádím nejvýznamnější specifika tohoto jevu.

¹² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha: ASPI 2004, str. 292

1. **Místo – intimní prostředí rodiny.** Jednou ze základních odlišností domácího násilí od jiných forem násilí je místo, kde k němu dochází. Domácí násilí se odehrává stranou veřejnosti, beze svědků v intimním prostředí rodiny. Toto prostředí normálně symbolizuje bezpečí a jistotu. Nikdo neočekává, že by v něm mohlo dojít k násilnému incidentu směřujícímu proti zdraví, životu či důstojnosti oběti.
2. **Osoby – osoby blízké nebo blízké si v minulosti.** K domácímu násilí dochází mezi dvěma dospělými osobami, které jsou spojeny intimním vztahem (manžel – manželka, druh – družka, bývalí partneři). Situace domácího násilí je o to závažnější, že násilí přichází od člověka, ke kterému má oběť vybudovaný citový vztah (nebo v minulosti měla), na kterém je emocionálně, velmi často i ekonomicky a sociálně závislá.
3. **Opakovanost, dlouhodobost a gradace násilí.** U domácího násilí můžeme vyzorovat určitou dynamiku. Nejedná se o ojedinělé incidenty, naopak vyznačuje se opakovaností násilných útoků, střídajících se s fázemi klidu, ke kterým dochází v delším časovém období – **cyklus násilí**. Jedním z výrazných rysů použitého násilí je stupňování jeho intenzity. Tento jev se popisuje také jako tzv. **spirála násilí**. „Předpoklad, že k domácímu násilí dochází v určitém cyklu, vyslovila jako první L.Walker (1979). Tato teorie vychází ze zjištění, že k násilí nedochází permanentně a ochota obětí zůstat v násilném vztahu je udržována cyklickým střídáním jednotlivých fází násilí, které zahrnují i relativně klidná období.“¹³ Cyklus domácího násilí se pohybuje ve spirále, kde se střídá období relativního klidu s obdobím násilných incidentů, přičemž čím déle se násilí vyskytuje, tím se intervaly mezi jednotlivými útoky zkracují. Ve vztahu poznamenaném domácím násilím se zpravidla vyskytují tři fáze:
 - **Fáze násilí.** V této fázi dochází ke stupňování napětí mezi partnery. Zahrnuje drobné incidenty, převážně verbální útoky. U oběti vyvolává pocit napětí a strachu z násilí. Oběť se také snaží různými způsoby očekávanému násilí předejít. Toto stupňující se násilí eskaluje v otevřené násilí, které může trvat několik minut, ale i několik hodin.
 - **Fáze pokání.** Situace se uklidní, násilník se omlouvá a slibuje, že už se násilí nebude opakovat, že se změní, projevuje lítost nad svým chováním. Snaží se ženu přesvědčit, že v budoucnosti bude vše jiné.

¹³ VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ, M. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci. Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí*. Praha: ROSA 2006, s. 7

- **Fáze klidu, „líbáněk“.** Následuje bezprostředně po fázi pokání. Vztah se zdá úžasný, všechno se zdá na dobré cestě. Žena se uklidní a soustředí se na vytěsnění „ošklivých „ zážitků“ a fixaci „dobrých“ chvil.

Časem se ale napětí začne zase stupňovat, vyvrcholí dalším násilným incidentem a cyklus násilí se opakuje. Tento cyklus může být velmi pomalý, ale může se opakovat i víckrát denně. „Hlavní problém pro ženu spočívá v tom, že nejlogičtější doba, kdy měla partnera opustit, následuje hned po incidentu. V tomto období je násilí čerstvě uloženo v paměti a oběť má nejsilnější motivaci. Je to však i doba, kdy jsou ochromující účinky agrese nejsilnější. Než se oběť vzpamatuje z bezprostředního šoku a najde sílu, aby se začala zabývat praktickými otázkami opuštění domova, její partner se už nejspíš dostal do fáze pokání a vztah směřuje do období líbáněk. V této fázi má žena nejvíce naděje – což je přesně to, co hledá, když uvažuje o tom, jestli má odejít nebo ne.“¹⁴

4. **Vyhraněné role – násilník (útočník) a osoba ohrožená.** V případech domácího násilí jsou vždy vyhraněné role násilníků a jejich obětí. Nejedná se zde o běžnou výměnu názorů, kde proti sobě stojí rovnocenní partneři vzájemně si vyměňující argumenty, ale o situaci, kde násilník uplatňuje nad obětí svou moc ve snaze ji ovládnout a podrobit si ji. Oběť není vůči násilníkovi v rovném postavení a jakýkoliv náznak odporu či snahy o projevení vlastní vůle bývá trestán dalším násilím.

2.2 Průzkumy a statistiky

Výzkum v oblasti domácího násilí má poměrně krátkou historii. Tento jev začal být blíže zkoumán nejprve v zahraničí a to až v 70. letech 20. století v souvislosti se změnou v přístupu k tradičně zapovězeným tématům. Přístup ke sběru dat byl a stále je dvojí. První zjišťuje četnost případů domácího násilí na reprezentativním vzorku celé populace, druhý se zaměřuje na zkoumání klinických dat, tedy dat získaných od klientek jednotlivých sociálních systémů (manželských poraden, krizových center, nemocnic, policie).

¹⁴ CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí. Příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007.* 1. vyd. Praha: Albatros 2007. s. 61

2.2.1 Reprezentativní průzkumy domácího násilí provedené v ČR v letech 2001 až 2006

V České republice byly doposud provedeny 3 reprezentativní průzkumy zabývající se výskytem domácího násilí. První z nich se uskutečnil teprve v roce **2001**. Toto šetření provedla agentura STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris na 1720 respondentech starších 15 let. Tento průzkum nerozlišoval pohlaví obětí a pachatelů. „Z průzkumu vyplynulo, že téměř dvě třetiny populace (64 %) nesouhlasí s názorem, že se domácího násilí mohou dopouštět lidé, kteří jsou známí svým slušným a společenským chováním. Tři pětiny populace (**61 %**) **znají případy násilí mezi partnery z doslechu** a více než čtvrtina (**26 %**) **se s ním setkala přímo**, tedy jako svědek, oběť, případně v roli násilníka (STEM pro Bílý kruh bezpečí, 2001).“¹⁵ 29% obyvatel ČR se domnívá, že domácí násilí má být společností spíše tolerováno, neboť se jedná o záležitost, kterou si rodiny řeší samy. 47% obyvatel ČR by váhalo s poskytnutím pomoci, kdyby zaslechli zoufalý křik a pláč od sousedů. Z předchozího plyne, že česká společnost měla v roce 2001 stále tendenci podléhat předsudkům a považovat domácí násilí za záležitost ryze soukromou.

Další reprezentativní výzkum proběhl v ČR v roce **2003** v rámci Mezinárodního výzkumu násilí na ženách, který se uskutečnil ve více než 20 zemích světa. Byl proveden Sociologickým ústavem AV ČR a Filozofickou fakultou UK v Praze. Do výzkumu bylo zapojeno 1980 respondentek starších 18 let a byl zaměřen na zkušenost žen s partnerským násilím. Výsledky ukazují, že **38% žen** v ČR **zažilo** za svého života **alespoň jednu z forem domácího násilí** ze strany svého partnera (současného nebo bývalého manžela nebo přítele). Dále jsou z výsledků patrné nejčastější typy násilného chování, patří sem fackování, kopání, kousání, údery pěstí, vyhrožování fyzickým ublížením, strkání, pevné sevření, kroucení rukou, tahání za vlasy s tím, že 20 – 25% žen zmínilo zkušenost s těmito projevy fyzického násilí. Celkem 20% dotazovaných žen, které uvedly zkušenost s násilím ze strany současného nebo bývalého partnera, považovalo násilný incident za trestný čin, avšak 42% těchto žen tehdy považovalo situaci za „něco, co se prostě stává“. Pouze desetina žen, které uvedly osobní zkušenost s násilím v rámci partnerského vztahu, ohlásila násilný incident na policii (což odpovídá cca polovině žen, které považují násilný incident

¹⁵ VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ M. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci. Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí*. Praha: ROSA 2006, s. 13

za trestný čin). Pouze ve 3% případů bylo proti útočníkovi vzneseno obvinění a v 1% případů vedlo toto obvinění k soudnímu rozsudku. Z uvedených výsledků vyplývá, že domácí násilí je opravdu součástí skryté kriminality, protože pouhé 3% případů násilných incidentů jsou nahlášeny policii (i když jsou oběťmi považovány za trestné činy) a mohou se tím pádem projevit v oficiálních policejních statistikách. Je tedy nad míru jasné, že skutečný rozsah výskytu domácího násilí je daleko širší.

Zatím poslední reprezentativní průzkum byl proveden opět agenturou STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris v roce **2006** na 1690 respondentech. Výzkum se zaměřil na povědomí o domácím násilí, postoje k domácímu násilí, zkušenost s ním a reflexi opatření proti domácímu násilí. Naprostá většina občanů starších 15 let ví nebo alespoň tuší, co pojem „domácí násilí“ znamená, ovšem dostatek informací, jak se mu bránit má stále jen necelá pětina z nich. Každý druhý člověk starší 15ti let ví o nějakém případě násilí mezi partnery z doslechu, téměř čtvrtina s ním má osobní zkušenost (svědek, oběť, násilník). Ve výzkumu 13 % respondentů vypovídalo, že se stalo obětí partnerského násilí, 1 % připustilo roli násilníka. Velká většina občanů starších 15ti let (84 %) vnímá násilí mezi partnery jako společenský problém, s nímž by měl stát něco dělat. Oproti roku 2001 tento názor výrazně posílil (o 23 %). O tom, že společnost nemůže domácí násilí tolerovat, protože jej rodina sama nevyřeší, je dnes přesvědčeno 80 % veřejnosti. Naprostá většina veřejnosti ve věku 15+ (95 %) je přesvědčena, že již první vážnější napadení nemůže oběť jen tak přejít a nijak ho neřešit. Téměř 30 % doporučuje násilníka alespoň na čas opustit. Většina případů násilí mezi partnery je dlouhodobá (59 %) a má tendenci být stále častější (52 %), velmi často zahrnuje fyzické násilí (81 %) a mnohokrát se odehrává v přítomnosti dětí (57 %). Podle výpovědí lidí, kteří znají případy domácího násilí, se násilí mezi partnery často odehrává i mezi vzdělanými osobami (45 % obětí a třetina agresorů má minimálně středoškolské vzdělání) a v rodinách průměrně až nadprůměrně materiálně zajištěných (71 %). Velká většina lidí se domnívá, že dnes se o problému domácího násilí více mluví (89 %), více se pro jeho řešení dělá (68 %) a pomoc jeho obětem je dostupnější (74 %).

Od posledního výzkumu STEM v roce 2001 se **informovanost** o problému domácího násilí viditelně zlepšila. Ovšem stále špatná zůstává poučenost o tom, jak na domácí násilí reagovat. Nedostatečná informovanost o tom, jak se tváří v tvář domácímu násilí zachovat, zůstává nadále jedním z faktorů, které snižují osobní ochotu lidí proti němu zasáhnout. Období mezi lety 2001 a 2006 je obdobím zvýšeného zájmu o řešení otázky

domácího násilí. **Veřejnost tento nový přístup k problematice domácích násilí zaznamenala.** Velká část lidí je přesvědčena, že v porovnání se situací před pěti lety se v roce 2006 o problému domácích násilí nejen více mluví (89 %), ale více se pro jeho řešení, zejména pak pro pomoc jeho obětem, dělá (74 %). Výrazně pokleslo mínění, že jde o okrajový problém, který je soukromou věcí rodiny. Vedle nepochybně pozitivních posunů ve vnímání domácích násilí výzkumy ukázaly, že **některé rozpory a mýty v názorech na výskyt domácích násilí, zjištěné v roce 2001, přetrvávají dodnes.** Stejně jako před pěti lety velká většina veřejnosti na jedné straně připouští, že domácí násilí je obecný jev, který se týká všech vrstev společnosti (81 % v roce 2001 i 2006), na druhé straně téměř každý druhý člověk podléhá mýtu, že k domácímu násilí dochází především v materiálně slabých rodinách. Potvrzením trendů z roku 2001 je rovněž **stejná hladina přiznaného násilí mezi partnery.** Je třeba upozornit, že tyto údaje vycházejí z odpovědí lidí ochotných o svých osobních zkušenostech vypovídat a lze předpokládat, že skutečná míra domácích násilí mezi partnery je u nás s velkou pravděpodobností vyšší.

Vymezit proto s určitostí vývoj výskytu domácích násilí a jeho skutečnou míru ve společnosti je téměř nemožné, neboť všechny statistiky mohou být zpracovány pouze pokud zde bude ochota lidí podělit se o své zkušenosti s domácím násilím a jak se ukazuje, pouhá část takto postižených osob je ochotna být sdílná. Můžeme pouze odhadovat, jaká jsou skutečná čísla ukazující na počet výskytů domácích násilí v českých poměrech.

2.2.2 Výsledky průzkumů klinických dat

Výše uvedené reprezentativní průzkumy podávají svědectví především o vývoji představ veřejnosti o domácím násilí, ale i jakýsi rámcový přehled o výskytu domácích násilí průřezem celé společnosti. Konkrétnější data poté můžeme získat z průzkumů prováděných neziskovými organizacemi, které se zabývají pomocí obětem trestných činů a domácích násilí. Tato data totiž pocházejí přímo od osob, které se s domácím násilím osobně setkaly a poskytují detailnější informace o formách domácích násilí, jeho pachatelích i obětech a na základě těchto výsledků je možné si utvořit jasnější obrázek o vývoji domácích násilí a jeho podob, ale i o socioekonomickém postavení pachatelů a obětí.

Následující tabulky uvádějí celkové počty klientů poraden Bílého kruhu bezpečí, kteří v rámci ČR vyhledali osobní kontakt v letech 1991 - 2007 a srovnání s počty osob,

kteře přiřly v souvislosti s domácím násilím. Uvedené údaje ukazují, že od roku 1991, kdy nedošlo k jedinému kontaktu souvisejícímu s domácím násilím se počet domácím násilím dotčených klientů rapidně zvýřil, až na 55,7% v roce 2004, což je nejvyšší číslo. Od roku 1997 se procento domácím násilím dotčených klientů udržuje na relativně stabilní úrovni s výkyvy cca 5%, kromě let 2003 – 2005, kdy počty klientů s domácím násilím přesahovaly 50%. I když by se na první pohled mohlo zdát, že k výraznému nárůstu případů domácího násilí dořlo až v posledních cca 10 - 15 letech, domnívám se, že tento efekt byl způsobem spíše náhlým zviditelněním těchto případů související se vzrůstajícím zájmem společnosti o tuto problematiku a také se změnou přístupu společnosti k ní. „O násilí v rodině se začalo veřejně hovořit zejména díky aktivitám různých sdružení a občanských nezávislých iniciativ, které zaznamenaly svůj nebývalý rozkvět převážně v devadesátých letech.“¹⁶

Vývoj počtu klientů přiřozích v souvislosti s domácím násilím do poraden Bílého kruhu bezpečí v ČR.

Tabulka 1¹⁷

ROK	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Celkem klientů BKB v ČR	7	71	95	82	161	313	305	526	532	488
Klienti s domácím násilím	0	8	14	17	38	97	114	181	202	180
%	0	11,3	14,7	20,7	23,6	40	37,4	34,4	38	36,9

¹⁶ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 48

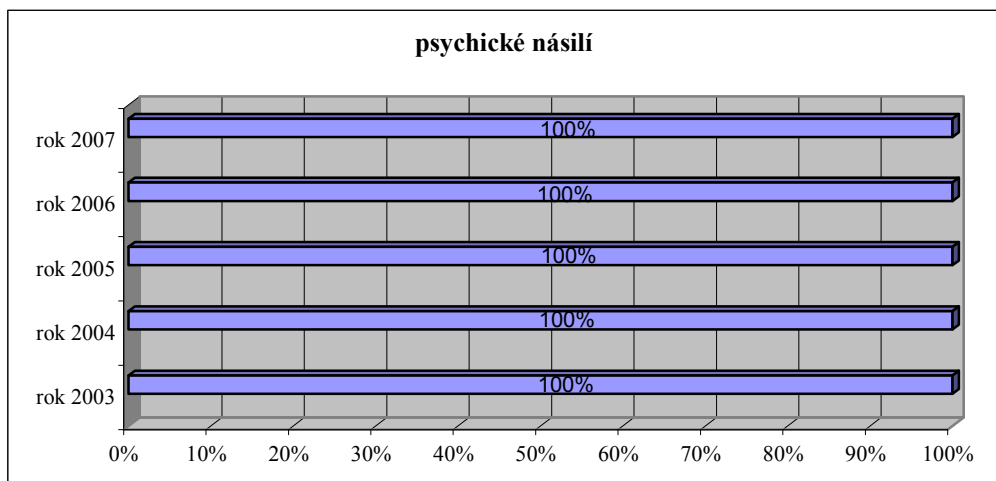
¹⁷ Přeřzato a upraveno z MARTINKOVÁ, M. *Fyzické domácí násilí v oblasti hl. m. Prahy v roce 1999. Kriminologické aspekty*. In MARTINKOVÁ, M., MACHÁČKOVÁ, R. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí*. Praha: IKSP 2001. s. 83

Tabulka 2¹⁸

ROK	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 do konce září
Celkem klientů BKB v ČR	800	815	848	1023	1023	1009	911	642
Klienti s domácím násilím	332	405	452	570	519	497	330	135
%	41,5	49,9	53,3	55,7	50,7	49,3	36,2	21,03

V následujících grafech uvádím výsledky průzkumů provedených v letech 2003 – 2007 mezi klientkami Informačního a poradenského centra ROSA, uvádějící zkušenost s různými formami násilí.¹⁹

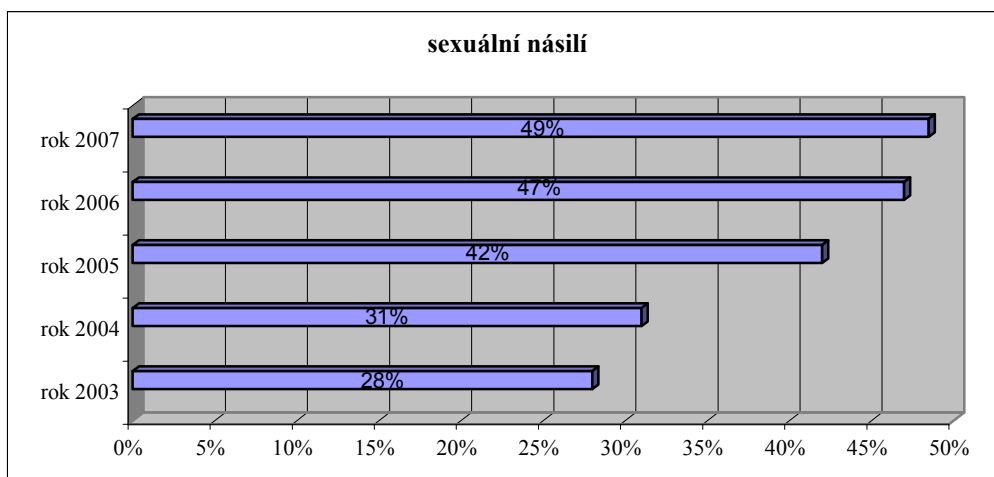
Graf 1

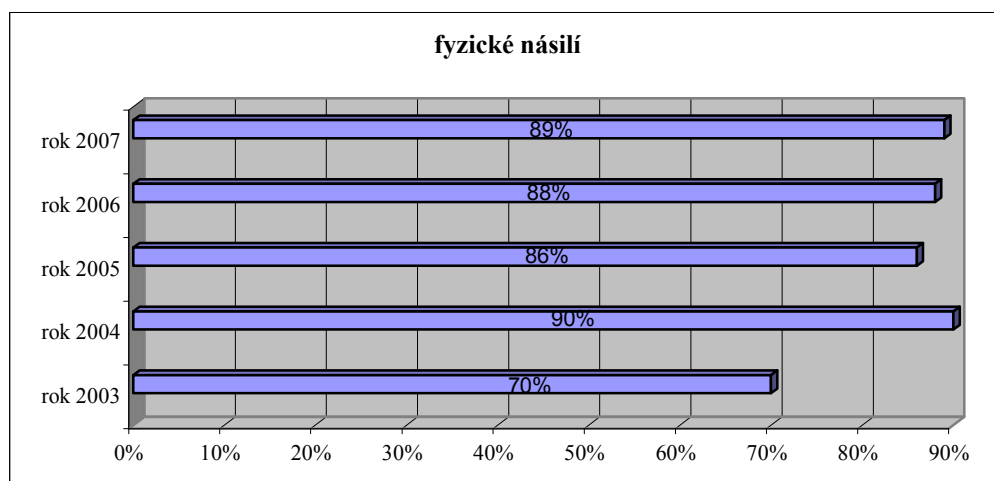
¹⁸ Zdroj www.bkb.cz

¹⁹ HRONOVÁ, M. *Domácí násilí. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2007*. Zdroj: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/ROSA_statistika_za_2007.pdf

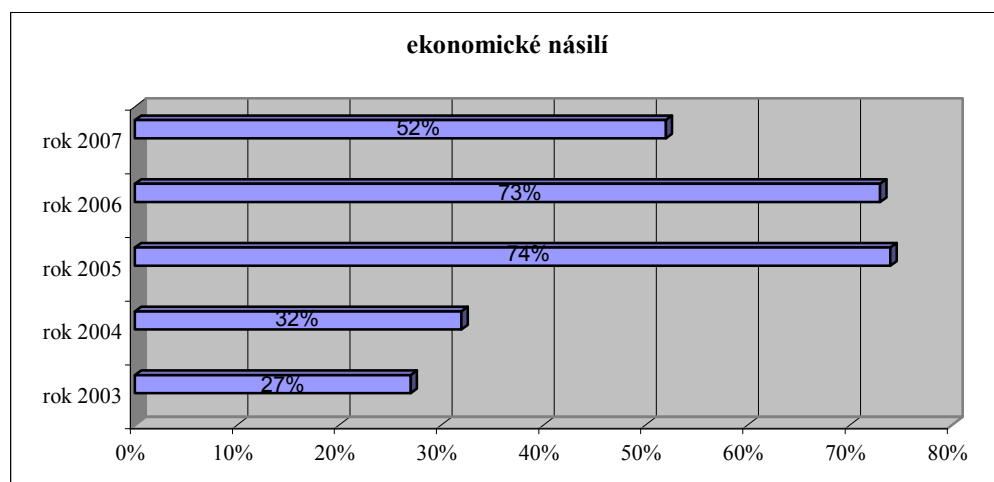
Graf 2

Graf 3

Graf 4

Z výše uvedených grafů vyplývá postupný vývoj jednotlivých forem domácího násilí. S psychickým násilím se setkalo 100% dotazovaných klientek Informačního a poradenského centra ROSA a to ve všech posuzovaných rocích. Nejvyšší nárůst výskytu násilí je u forem ekonomického a sexuálního násilí. Výskyt fyzického násilí se kromě roku 2003 pohybuje na poměrně stabilní úrovni s drobnými výkyvy cca 4%.

3. ETIOLOGIE DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Je mnoho faktorů, které byly a jsou dávány do spojitosti s domácím násilím. Existuje několik teoretických výkladů, které se pokoušejí o vysvětlení příčin výskytu domácího násilí. Nedá se ovšem říci, že by se jednalo o teorie, které by podávaly definitivní a obecně platné důvody vzniku domácího násilí. Jednotlivé teorie se snaží objasnit příčiny výskytu násilí na jejichž základě by bylo možno předpovědět, který jedinec se násilí dopustí a který ne. Každá z těchto teorií se snaží postihnout domácí násilí z určitého hlediska, které ovšem izoluje od ostatních faktorů, které v daném případě mohou hrát důležitou roli. „K většímu pochopení domácího násilí je možné dojít jen díky pečlivému zvážení povahy společenských vztahů a situací, v nichž k násilí dochází. Výzkumy, které se snažily oddělit fyzické násilí od společenského uspořádání a zaměřily se především na pozadí problému či osobnostní charakteristiky nevedou k objasnění násilí... Právě usazení násilí do kontextu činí tento jev srozumitelným a vysvětlitelným. To, co se mohlo nejprve zdát jako nahodilé a nesmyslné chování, začíná dávat smysl, pokud je to zapojeno do společenského a kulturního kontextu.“²⁰

3.1 Psychiatrické modely

Psychiatrická a psychologická vysvětlení domácího násilí směřují k vidění násilníka a jeho oběti jako patologické osobnosti. Spojují neschopnost kontrolovat násilné impulsy směřující proti partnerům s hluboce zakořeněnými pocity nespokojenosti, hněvu a podrážděnosti. Tyto pocity jsou výsledkem vlastních „jizev“, které mohou být způsobeny např. týráním a deprivací, které mají negativní vliv na schopnost vytvářet normální vztahy.

„Existenci domácího násilí vnímají jako zaplnění matrice spojení sadisticky zaměřeného násilníka s masochisticky orientovanou obětí. Často zdůrazňují provokaci ze strany oběti či myšlenku, že si oběti násilí proti sobě svým chováním přímo zaslouží.“²¹

V souvislosti s výše uvedeným se vyskytují domněnky a mýty, že ženy mají z násilí na sobě páchaném požitky. Tento přístup ovšem svádí k ospravedlňování násilí a svalování

²⁰ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 49

²¹ Tamtéž

viny na oběť. Neboť dle této teorie je oběť za násilí odpovědna, jedná se o projev její patologické osobnosti.

„Tato vysvětlení věnují nedostatečnou pozornost procesům, do nichž se jedinci dostávají, situačním a kontextuálním proměnným, způsobům vyrovnání se s problémy a způsobům přisuzování vlastností, které by mohly být více nápomocny při snaze pochopit který jedinec se v budoucnu dopustí týrání či zneužití.“²²

3.2 Teorie cyklického násilí

Východiskem této teorie je názor, že násilí je naučené chování, které se předává z generace na generaci (tzv. mezigenerační přenos násilí). Proto děti, které byly svědky násilí v rodině se v dospělosti budou dopouštět násilí na svých partnerech, partnerkách či dětech, tedy pokračovat v tomto naučeném chování. Násilí prožité v dětství se projeví o generaci později a míra tohoto následného násilí bude záviset na intenzitě a délce násilí působícího v dětství.

Slabinou této teorie ovšem je, že nepodává vysvětlení, proč se některé děti, které byly svědky násilí ve svých původních rodinách nestaly násilníky, zatímco někteří násilníci vyrůstali v rodinách bez přítomnosti násilí.

„Pravděpodobnější se tedy v kontextu této teorie jeví vysvětlení, že děti se učí být násilnickými během procesu socializace s tím, že vliv původní rodiny zaujímá mezi vlivy ostatními dominantní postavení.“²³

Dle mého názoru hraje v těchto situacích důležitou roli přítomnost nějakého pozitivního faktoru, či kladného vzoru, ke kterému se dítě může v těžkých situacích upnout a vzor násilný nahradit tímto vzorem kladným. Přítomnost tohoto pozitivně působícího faktoru může být příčinou toho, proč některé děti, navzdory tomu, že vyrůstají v násilném prostředí, tyto násilné vzorce chování nepřebírají.

²² BENTOVIM, A. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing 1998. s. 26

²³ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 50

3.3 Sociologické výklady

Tyto výklady považují za základní příčinu násilí sociální stres, který vzniká v důsledku nepříjemných sociálních a ekonomických situací jako jsou nezaměstnanost, nízký příjem, nevyhovující bydlení, neúspěch v zaměstnání, odsouzení společností apod.

„Odborníci tvrdí, že společenská a ekonomická deprivace mění vysoce rizikové jedince s patřičnými předpoklady v pachatele týrání a zneužívání, a že násilí je pokusem zvládnout stresující události... Nezaměstnanost a omezená pracovní příležitost jsou posuzovány jako stresující faktory vedoucí k týrání a zneužívání.“²⁴

Tyto teorie zcela opomíjejí existenci domácího násilí v jiných než sociálně handicapovaných vrstvách společnosti. Průzkumy v oblasti domácího násilí ovšem dokládají, že se vyskytuje nejen v domácnostech s nižším sociálním postavením, ale naopak je poměrně časté i v rodinách s nadprůměrným ekonomickým zázemím. Navíc mohou mít tyto teorie sklon k omlouvání chování násilníka, neboť jeho násilné chování je způsobeno extrémním společenským tlakem.

3.4 Feministické teorie

„Neexistuje pouze jeden jediný feministický pohled na domácí násilí, všechny společně pak pojí základní myšlenka, že domácí násilí vyplývá z boje o moc.“²⁵

Domácí násilí je tedy výsledkem nerovnováhy ve vztahu, kde jeden partner má výraznou převahu nad druhým.

V těchto teoriích se odráží historické souvislosti a spojitosti s patriarchální kulturou, na které je dnešní společnost založena. V tradičním patriarchálním zřízení je muž, otec hlavou (pánem) celé rodiny a jak žena, tak děti jsou mu podřízeny. Má tedy plné právo vykonávat nad rodinou a jejími členy kontrolu a ovládat je. A je to právě násilí, které pomáhá mužům posílit si kontrolu nad ženami a ženám připomíná jejich podřízené postavení. Díky tomuto patriarchálnímu základu naší společnosti existuje určitá míra násilí

²⁴ BENTOVIM, A. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing 1998. s. 26

²⁵ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 51

uvnitř rodiny, kterou je společnost ochotna tolerovat. Tento tolerantní přístup společnosti feministické teorie kritizují.

„Při hledání odpovědi na otázku, proč jsou pachatelé domácího násilí většinou muži, obrátily feministky pozornost na konstrukci heterosexuality v naší společnosti. Instrukce „heteroseximu“ podle nich zvýhodňuje ty, kteří disponují mocí, udržováním genderových rolí a ponecháváním žen v podřízeném bezmocném postavení. V rámci heterosexuálních vztahů jsou muži schopni udržet si moc a kontrolu nad životy a těly žen. Sexualita je v rámci feministických teorií definována maskulinními pojmy a dominance je stavěna jako jeden ze základních prvků heterosexuální praxe.“²⁶

Muži v rámci těchto teorií používají násilí také jako trest. Ten nastupuje v případě, že žena neplní své povinnosti, snaží se uplatnit vlastní nezávislost či jinak vzdoruje vůči muži. V ten moment se domnívají, že si žena zaslouží být bita ještě více.

Tyto teorie ovšem mají jeden základní nedostatek, a to ten, že nepokrývají celou složitost pojmu domácí násilí. Vůbec neberou v úvahu násilí např. v rámci homosexuálních vztahů nebo násilí směřující vůči seniorům. Snaží se o vysvětlení výskytu domácího násilí zasazením do určitého prostředí, ale neberou v úvahu okolní vlivy a individuální faktory.

Nutno však dodat, že to byly právě feministické teorie, díky nimž se dostala problematika domácího násilí do povědomí širší veřejnosti a do popředí celospolečenských diskusí. Aktivistky ženských hnutí byly totiž mezi prvními, kdo vznesl kritiku nedostatečné ochrany obětí domácího násilí a nedostatků v legislativě.

Dle mého názoru nelze než souhlasit s citací, kterou uvádím v úvodu této kapitoly. Žádná z výše uvedených teorií totiž není samostatně schopna poskytnout uspokojivý výklad příčin vzniku domácího násilí. Je tomu zejména proto, že domácí násilí je jevem velice složitým a jeho výskyt je ovlivněn mnoha různými faktory, jejichž konkrétní souhrn může být v určitých situacích spouštěcím mechanismem vzniku domácího násilí. Jednotlivé teorie mohou ukázat na jisté predispozice k násilnému chování, příp. výskyt rizikových situací, ve kterých může k domácímu násilí dojít, ale s určitostí nejsou samostatně schopny stanovit, ve kterých konkrétních případech k domácímu násilí skutečně dojde.

²⁶ Tamtéž, s. 52

Myslím si, že je proto nutné domácí násilí pojímat nikoli izolovaně, z hlediska jednotlivých teorií, ale naopak v jejich souhrnu, který může poskytnout komplexnější pohled na daný fenomén.

Pekingská deklarace přijatá na 4. Světové konferenci o ženách v srpnu 1995 hovoří o kořenech a příčinách násilí páchaného na ženách v čl. 118: *„Násilí páchané na ženách je projev historicky nerovnoprávných mocenských vztahů mezi ženami a muži, které vedly k nadvládě mužů nad ženami a k diskriminaci žen a které bránily ženám plně se rozvinout.“*

4. FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

„Konkrétní případy domácího násilí ukazují na široké spektrum chování mužských agresorů, včetně nadávek, omezování osobní svobody, porušování domovní svobody, zamezování kontaktu s rodinou a přáteli, kontrolování a zadržování peněz, fyzické útoky, užití zbraně, znásilnění, vyhrožování, zmrzačení, až dokonce i vraždy. Z uvedeného pohledu je domácí násilí mimořádně specifické, protože podle všeho zahrnuje více forem násilí nejrůznější intenzity než jiné formy delikventního chování.“²⁷

Mezi nejčastější formy domácího násilí patří:

Fyzické násilí. Fyzické násilí může mít nejrůznější podobu od pošťuchování přes facky, bití pěstí, kousání, kopání, tahání za vlasy, kroucení rukou, pevné sevření, třesení obětí, používání různých zbraní (od pásku od kalhot přes hůl po střelnou zbraň), bodání, pálení cigaretou, škrcení atd. Tato forma násilí zanechává na těle oběti nejzřetelnější následky od drobných modřin a oděrek, přes výrazné hematomy, zlomeniny, ale může vést také ke smrti oběti. Fyzické násilí nemusí ovšem směřovat pouze vůči oběti, ale může být namířeno také proti oblíbenému domácímu zvířeti nebo věci a působit jako varování, co ji může potkat.

Sexuální násilí. Zahrnuje všechny sexuální činy, které jsou na oběti vynucovány, které činí nedobrovolně a s nechutí. Může se jednat o vynucení sexuálního styku (znásilnění), nucení k nepříjemným sexuálním praktikám, používání sexuálních pomůcek, vkládání různých předmětů do pochvy, donucení k oblékání se nebo k činnostem, které jsou považovány za ponižující apod.

Psychické násilí. Psychické násilí působí na psychiku oběti a nabourává její dobrý duševní stav. Při této formě domácího násilí násilník neustále vzbuzuje ve své oběti strach, či jiné nepříjemné pocity. Je to velice široký pojem zahrnující vícero způsobů, kterými může být tato forma násilí uskutečňována. Je o to závažnější, že na oběti nezanechává žádné viditelné stopy, a proto se také velmi obtížně dokazuje. Psychické násilí zahrnuje:

²⁷ SOVÁK, Z. *Trestní postih domácího násilí podle platných právních norem*. In *Domácí násilí: záležitost nikoli soukromá. Fakta, názory, právo*. Praha: ProFem, 1997. s. 54 - 55

- **Zastrašování, nátlak a výhružky.** Agresoři své oběti často ovládají pomocí zastrašování, které může mít různé podoby. Např. čištění zbraně před obětí, ničení různých věcí, jako demonstrace násilnickovy síly, která může být použita také proti oběti, vzbuzování strachu při řízení motorového vozidla enormně rychlou jízdou apod. Někdy může být zastrašování stejně účinné jako násilí samo, zvláště v případech, kdy již v minulosti k nějakému násilí došlo. „Skrytý význam, který v sobě nesou různá gesta, zaručuje, že agresor může oběť ovládat na veřejnosti, aniž by o tom někdo jiný věděl.“²⁸ Se zastrašováním úzce souvisí používání výhružek a nátlaku. Může se jednat o vyhrožování použitím fyzického násilí (např. hrozby zabitím, zlámáním rukou, vynuceným sexuálním stykem apod.) nebo může jít o výhružky, že provede něco jiného, co oběť přinutí podrobit se jeho vůli (např. že ji nechá sebrat děti, nechá ji zavřít do blázince, zničí ji v zaměstnání, zničí její rodinu apod.). „Mezi prostředky nátlaku může patřit časté buzení v noci, odepírání spánku, nekonečné výslechy, odpírání potravy apod.“²⁹ Násilník také může oběť nutit k aktivitám, které ji kompromitují a pak to proti ní může použít (např. donutí oběť podílet se na trestné činnosti).
- **Citové týrání.** Citové týrání je nejběžnějším a také nejvíce ničujícím aspektem domácího násilí. Jeho ničující dopad je dán především tím, že vychází od osoby, ke které má oběť citový vztah a o to více je jím zraňována. Nadávku či kritiku neseme vždycky hůř, pokud směřuje od člověka, na kterém nám záleží. Může se projevovat ve formě nadávek, neustálého kritizování, zpochybňování duševního stavu oběti, urážek, pomlouvání, ponižování apod. „Má za cíl zničit sebevědomí a rovnováhu oběti. Postupem času tak žena začne ztrácet víru sama v sebe, ve své schopnosti, svou cenu a její identita se stává narušenou. Přestává věřit, že jako osoba má svá práva a že za sebe může rozhodovat sama.“³⁰
- **Kontrola, obtěžování, psychický teror.** Zahrnují např. špehování, pronásledování a obtěžování v zaměstnání, výhružné dopisy, opakované noční telefonáty, kontrola denních činností apod. Tyto formy násilí bývají souhrnně označovány jako slídění (stalking). „V kriminologickém smyslu je definován jako úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a

²⁸ CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí. Příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007.* 1. vyd. Praha: Albatros 2007. s. 21

²⁹ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva.* Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 59

³⁰ VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ M. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci. Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí.* Praha: ROSA 2006, s. 37

ohrožuje její bezpečnost.³¹ Bývá používán jak v době trvání vztahu (za účelem udržet si kontrolu nad obětí), tak po jeho ukončení. Není výjimkou, že oběti bývají pronásledovány dlouho poté, co vztah s násilníkem ukončily.

- **Zlehčování, popírání, obviňování.** „Taktika bagatelizování, popírání a obviňování tvoří základ agresivního chování a dále ho posiluje. Odráží neschopnost – nebo odmítání – připustit si, jakou má jeho chování povahu a důsledky“³² Násilník se může snažit situaci bagatelizovat tak, že zlehčuje intenzitu použitého násilí, hledá příčinu násilného incidentu jinde než u sebe, popírá, omlouvá či zlehčuje své chování před třetí stranou (před policií, sousedy, známými). Násilníci se také často snaží přenést odpovědnost za své činy na něco, či někoho jiného. Velice často svalují vinu na požití alkoholu, ale i na oběť samotnou. Obviňují ji z provokace, vyzývavosti a nebo tvrdí, že si to zasloužila, protože se nevhodně chovala apod. Toto omlouvání a zlehčování násilníka utvrzuje ve víře, že jedná oprávněně, a proto v tomto jednání může pokračovat.

Sociální násilí. Cílem sociálního násilí je zabránit oběti v kontaktech se sociálním okolím.

Vyskytuje se především ve formě **izolace**. V konkrétních případech se izolace projevuje zabráněním styku s rodinou nebo přáteli, kontrolou SMS, korespondence a telefonátů, zákazem chodit do zaměstnání, častým stěhování, díky kterému oběť nemá čas vytvořit si užší sociální vazby, přesným stanovením doby návratu ze zaměstnání apod., přičemž při přesáhnutí povolené doby následuje trest atd. Je možné sem zahrnout i kontrolu vhodnosti jednání a chování oběti na veřejnosti (oběť se chová dle přání násilníka a neprojevuje svou skutečnou osobnost). „Používání izolace je zvlášť zhoubné, pokud je kombinována s citovým týráním. Opakuje-li agresor ženě neustále, že je k ničemu a že si za násilí může sama, nebude mít, je-li v izolaci, nikoho, kdo by jí to vyvrátil. Účinek agresorových slov se tak zvyšuje, protože oběť neslyší žádné opačné, vyvažující názory.“³³

Ekonomické násilí. Je vyjádřeno snahou zamezit oběti disponováním s finančními prostředky nebo finanční prostředky získat. Projevuje se zabavením celé výplaty, vyměřováním přesně stanovených finančních obnosů, které musí oběť použít jen na přesně stanovený účel (např. vedení domácnosti), pokud s těmito prostředky nevyjde, je

³¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking)*. Kriminálnístika, 2004, č. 4 Zdroj: http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminálnístika/2004/0404/cirtkova_info.html

³² CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí. Příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. 1. vyd. Praha: Albatros 2007. s. 26

³³ Tamtéž, s. 20

obviňována, že je špatná hospodyně apod., nedovolí ji pracovat a tím ji nutí být odkázána na finanční prostředky zajištěné partnerem atd. Toto násilí ženu výrazně oslabuje, neboť musí žádat partnera o peníze, kdykoliv něco potřebuje. Tím mu dává prostor k tomu, aby kontroloval její potřeby, činnosti a přání. Kvůli nedostatku peněz nemusí být schopna obstarat si pomoc nebo opustit domov. Navíc nemá ani žádný kapitál nutný k tomu, aby se postavila na vlastní nohy.

Nutno dodat, že při takto širokém vymezení situací spadajících pod pojem domácí násilí vyvstává otázka, zda je takovéto široké pojetí domácího násilí opravdu účelné. Zda se skutečně závažné formy neztrácejí ve zmeti forem méně závažných a zda pak nedochází k hledání domácího násilí tam, kde ve skutečnosti není.

Podle mého názoru není účelné uchylovat se k přílišné konkretizaci, která by mohla být chápána jako uzavřený výčet jednání spadajících pod pojem domácí násilí. Na druhou stranu považuji za přínosné, že je popsáno a pojmenováno vícero jednání jímž se domácí násilí projevuje, a to proto, že některé oběti domácího násilí si nemusí uvědomovat, že je na nich domácí násilí pácháno, protože „partner se jich přece ani nedotknul“. Za základní formy domácího násilí považuji **násilí fyzické, psychické, sexuální, sociální a ekonomické**, další výše uvedené „formy“ považuji za možné projevy domácího násilí, tzn., že se domácím násilím stávají až v momentě dosažení určité intenzity a určitého ničivého dopadu na oběť. Jejich výskyt a dopad na oběť je třeba posuzovat individuálně. Nutno v každém případě zhodnotit, zda jednání, které by obecně bylo možno podřadit pod určitou formu domácího násilí, dosahuje takové intenzity, aby za domácí násilí opravdu bylo považováno.

Jedná se především o různé projevy psychického násilí. Domnívám se, že některé z jeho projevů mohou být považovány za projevy domácího násilí jen v případě, že dosahují intenzity, která má na oběť zničující dopad a nebo jsou ve spojitosti s jinou, závažnější, resp. intenzivnější formou či projevem domácího násilí. Dopad projevů, které by obecně mohly být podřazeny pod psychické násilí je opět třeba zkoumat individuálně, neboť záleží na zvycích, které partneři mají, a také na psychické odolnosti nebo labilitě potenciální oběti.

Je třeba najít vyvážený přístup k posuzování jednání, kterým se může domácí násilí projevovat. V budoucnu by jinak mohlo docházet k situacím, kdy by za domácí násilí byla považována každá chyba či opominutí partnera, jeho kritika či jiné nepříjemné součásti partnerského života.

4. MÝTY SPOJENÉ S DOMÁCÍM NÁSILÍM

Ačkoliv se situace v posledních letech výrazně zlepšila (jak nasvědčují provedené výzkumy v oblasti domácího násilí), přesto jsou i nadále ve společnosti rozšířené určité mýty a předsudky související s tímto fenoménem a poznamenávající náhled společnosti na něj. Níže uvádím nejčastější z nich.³⁴

Jde o běžnou domácí hádku. Základním rozdílem mezi domácím násilím a hádkou je, že při hádce proti sobě stojí rovnocenní, stejně silní (nejen fyzicky) partneři, kteří si vyměňují názory. Pokud je ovšem mezi nimi nerovnost sil a moci, vzniká nebezpečí, že silnější strana využije své převahy k prosazení svých zájmů. Tehdy se hádka mění na násilí.

Násilí se vyskytuje jen v „problémových“ rodinách. Jedná se o velice častou představu veřejnosti. Lidé se domnívají, že k domácímu násilí dochází jen v rodinách s nižším sociálním postavením (horší ekonomická situace rodiny, nízké vzdělání jejích členů apod.). Tento názor vzniká proto, že v některých skupinách společnosti se násilí utajuje více než v jiných. Vzdělanější a inteligentnější násilníci se také velice často uchylují k rafinovanějším způsobům páchaní násilí, které jsou pro okolí méně očividné. Jedná se však o představu mylnou, neboť jak uvádím již výše (kapitola 2), k domácímu násilí dochází velice často i v rodinách s nadprůměrným ekonomickým zázemím a mezi vzdělanými lidmi.

Násilí v rodině je soukromou záležitostí. Tento předsudek souvisí s představou rodiny, jako nedotknutelné hodnoty, do které nemá stát ani veřejnost právo zasahovat. Tato představa byla běžná ve společnosti ještě před několika desítkami let. Je však třeba brát zřetel na to, že stát prostřednictvím právních norem chrání hodnoty (zdraví, život, lidská důstojnost), které bývají právě domácím násilím ohrožovány nebo porušovány, a proto, v zájmu zachování těchto hodnot, je zájem na tom, aby do soukromí rodiny bylo možno do určité míry zasahovat. Určení této míry samozřejmě spočívá na bedrech zákonodárců.

Ženy si vymýšlejí, aby získaly výhody při rozvodu apod. Ve skutečnosti se ženy snaží domácí násilí spíše utajit a bagatelizovat, než aby se jím veřejně „chlubily“. Také pokud uvážíme, že odhaleno je jen nepatrné procento případů domácího násilí, nejví se tento názor jako správný.

³⁴ Zdroj *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. 1. vyd. Bratislava: Aspekt, 2001. s. 57 - 60

Ženám se to asi líbí, jinak by násilníka dávno opustily. „Oběť, která zná svého partnera nejen jako násilníka, ale i jako milého, něžného člověka, žije v představě, že tento vztah je vztahem na celý život a selhání tohoto vztahu pro ni může znamenat selhání vědomí o vlastní schopnosti milovat a udržet vztah... V mnoha případech je motivem setrvání ve vztahu s násilníkem prostě strach.“³⁵ Ženy, které zažívají domácí násilí se často snaží různými způsoby udržet rodinu. Ať už je to kvůli dětem nebo kvůli tomu, že k násilníkovi pořád (navzdory tomu, co jim dělá) chovají city. Velmi časté jsou případy, kdy žena chce opustit násilného partnera, ale nemá dostatečné prostředky k tomuto kroku. Některé ženy se po opuštění partnera nemohou uchýlit k rodině či známým a nemají dost finančních prostředků k tomu, aby se postavily na vlastní nohy. Také využití azylového domu nemusí být ideálním řešením, protože se nemusí nacházet v blízkosti zaměstnání, školy atd. Navíc žena opouští známé prostředí a násilník zůstává.

Provokují násilí nebo si ho nějakým způsobem zaslouží. Takovýto postoj ospravedlňuje domácí násilí a svaluje vinu na oběť, čímž zbavuje násilníka odpovědnosti. Je samozřejmé, že vztah mezi dvěma lidmi je vztahem interakčním. Jednání jednoho partnera vyvolává reakci druhého. Ovšem ať už je jednání jakékoliv, nemělo by být omluvou pro použití násilí.

Základní příčinou mužského násilí je alkoholismus. Je to běžný názor, protože k domácímu násilí dochází často pod vlivem alkoholu. Alkohol však v těchto případech nepůsobí jako samotná příčina násilí, ale jako jeho stimulátor. Po požití alkoholu se uvolňují zábrany a agresivní impulsy se tím pádem zesilují. Stav opilosti využívají násilníci jako omluvu za své chování a argument, aby nemuseli přebírat zodpovědnost za své chování.

³⁵ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 65

5. OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ

„V kontextu sociálních věd je domácí násilí označováno jako závažný sociálně patologický jev (Shipway, 2004; Matoušek et al., 2005). Zvýrazňuje se hlavně devastující dopad na celou rodinu, která přestává plnit své funkce. Domácím násilím tak trpí nejen fyzicky či jinak týraná osoba (tj. přímá oběť), ale i další členové rodiny, zejména děti (tzv. nepřímé, skryté oběti).“³⁶

Obětí domácího násilí v širším smyslu se samozřejmě může stát jakákoliv osoba bez rozdílu pohlaví a věku. V této kapitole se zaměřím primárně na dospělé oběti domácího násilí, a to konkrétně na ženy, jako přímé oběti a dále děti, jako nepřímé oběti domácího násilí. Uznávám, že oběťmi domácího násilí se mohou stát také muži. V této práci píšu ovšem o ženách, jako o obětech a o mužích jako o pachatelích, a to především pro usnadnění, neboť používání obou rodů v textu by bylo neobratné a navíc se převážná většina dostupných informací o obětech domácího násilí týká právě žen.

6.1 Viktimologie – nauka o obětech

Viktimologie je relativně novou vědní disciplínou, kterou pokládáme za součást kriminologie. Existují ovšem i takové názory, které považují viktimologii za samostatný vědní obor. Takovýto názor zastává např. Doc. Čírtková. Vědeckým způsobem zkoumá oběti trestných činů, jejich biosociální a psychologické charakteristiky, především k jakým změnám dochází v jednání a prožívání oběti, jaký je vztah oběti a pachatele. Zkoumá, jakou roli hraje oběť v motivaci pachatele spáchat trestný čin. „Viktimologie programově usiluje též o praktickou aplikaci svých poznatků ve prospěch obětí – prosazuje jejich ochranu, lepší postavení v trestním řízení, účinnější pomoc.“³⁷

Předmět viktimologie tvoří: *osoba oběti* (její biologické, psychické a sociální vlastnosti), *vztahy mezi obětí a pachatelem*, *role oběti v procesu odhalování, vyšetřování a soudního projednávání věci*, *pomoc oběti* (způsoby jejího odškodnění a rehabilitace) a *ochrana občanů před viktimizací*.

³⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí*, Kriminálnístika, 2006, č. 3 Zdroj: <http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminálnístika/2006/03/obsah.html>

³⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha: ASPI 2004. s. 140

V rámci viktimologie se často setkáváme s pojmem viktimnost. **Viktimnost** „vyjadřuje stupeň pravděpodobného rizika, že se jednotlivec nebo určitá sociální skupina stane obětí trestného činu.“³⁸ Tato disponovanost jedinců stát se obětí trestného činu je na základě empirických výzkumů ovlivněna následujícími faktory: *věk, profese* (určité věkové a profesní skupiny jsou náchylnější k možnosti stát se obětí trestného činu), *sociální charakteristika oběti a somatické a psychické handicapy oběti*.

Psychologie oběti běžně rozlišuje tři skupiny viktimogenních faktorů, které jsou spojeny s individuálními zvláštnostmi člověka a působí jako možné zdroje rizika stát se obětí trestného činu. Jedná se o následující faktory:

- **„sociální** (tj. profese, sociální vrstva, pozice v rodině, jako např. nejstarší a nejmladší dítě, styl rodinné výchovy, sociální patologie v rodině apod.),
- **osobnostní** (tj. konstelace osobnostních vlastností, které činí jedince náchylným k roli oběti, nikoli však univerzálně, nýbrž konkrétní typy deliktů)
- **behaviorální** (tj. rizikové chování, např. vyhledávání viktimogenních lokalit, provokující jednání).“³⁹

Typologie obětí. Viktimologové se snaží empirické poznatky o obětech roztrdit do příbuzných skupin (typů), který by umožnily rychlou a přehlednou orientaci ve velkém množství informací, které v dnešní době o obětech trestných činů máme. Jednu z nejznámějších typologií do literatury uvedl viktimolog egyptského původu E. A. Fattah. Rozlišuje 5 základních typů⁴⁰:

1. **Zúčastňující se oběť** – samotnému kriminálnímu činu zde předchází interakce mezi pachatelem a obětí, která výrazně ovlivňuje motivaci pachatele. Ve většině případů se pachatel a oběť vzájemně znají. Toto je typické pro oběti domácího násilí, neboť ve vztahu násilníka a oběti dochází k neustálým interakcím a nejen že se vzájemně znají, ale navíc mezi nimi existuje hlubší citová, sociální a ekonomická provázanost. Oběť má možnost pozorovat potencionální ohrožení, ještě před samotným útokem.
2. **Nezúčastňující se oběť** – nedochází k vzájemným interakcím mezi obětí a pachatelem, nejsou spolu nijak vztahově propojeni. Vzájemná interakce vzniká až v momentu útoku samotného.

³⁸ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck 2005. s. 158

³⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha: Eurounion, s r. o. 1998. s. 108

⁴⁰ Zdroj tamtéž s. 109

3. **Provokující oběť** – i s tímto typem oběti se můžeme setkat v případech domácího násilí, i když to nebude příliš časté, neboť oběti, které jsou vystaveny domácímu násilí po delší dobu se spíše snaží násilným aktům předcházet, než aby je vyvolávaly. Tyto oběti, jak už samotný název napovídá se svým jednáním záměrně či bezděčně vystavují viktimgenním situacím. Dochází tedy k vzájemné interakci mezi obětí a pachatelem a pachatelovo jednání je motivováno jednáním oběti.
4. **Latentní oběť** – role oběti zde není veřejná. Újma, která jí byla způsobena není formálně známa. Velká latence se předpokládá u obtížně kontrolovatelných jevů, jako je právě domácí násilí u něhož je latence jedním z významných rysů. „Právě výzkumy zaměřené na latentní oběti (např. anonymní dotazování dospělých osob na viktimizaci v dětství) umožňují korigovat statistické odhady výskytu určitých trestných činů. Jsou totiž důležitým pramenem informací, který doplňuje oficiální policejní (kriminální) či soudní statistiky, které zahrnují pouze oficiálně zaregistrované a stíhané případy.“⁴¹
5. **Nepravá oběť** – role oběti je získaná náhodou, nedopatřením shodou nešťastných náhod. Oběť se vyskytla ve špatnou dobu na špatném místě. Útok původně směřoval jiným směrem.

6.2 Osobnost oběti domácího násilí

Charakterizovat typické osobnostní rysy oběti domácího násilí není snadné a obávám se, že ani dost dobře možné. Domácí násilí se totiž týká velice širokého okruhu osob a prostupuje všemi vrstvami společnosti. Proto mezi oběťmi domácího násilí můžeme najít jak ženy vysoce společensky postavené, tak ženy z nižších společenských vrstev.

„Už od 70. let se výzkumy ve světě zaměřovaly na osobnost týrané ženy a pokoušely se najít odpověď na otázku, jaká žena to je, že se nechá bít, a na otázku, proč týraná žena od násilnického partnera neodejde. Výzkumy dospěly k závěru, že neexistuje žádný konzistentní osobnostní profil, který by předurčoval ženu k tomu, aby se stala obětí ve vztahu.“⁴²

⁴¹ Tamtéž s. 110

⁴² SOPKOVÁ, E. *Násilie páchané na ženách a jeho dosledky*. In *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. 1. vyd. Bratislava: Aspekt, 2001. s. 23

Na základě výzkumů vyšlo najevo, že existuje pouze jeden rizikový faktor predispozice k obětnímu chování a tím je týrání, zneužívání eventuelně přítomnost násilnému chování v dětství. U osob s touto zkušeností je vyšší riziko, že budou týrány i v partnerském vztahu. „Platí, že pokud člověk, který prožije určité trauma, toto trauma nezpracuje, má tendenci neustále opakovat stejné vzorce chování vedoucí k dalšímu pokračování traumatu, až do doby, kdy dojde k jeho vnitřnímu pochopení a zpracování.“⁴³

6.3 Viktimizace – proces poškozování obětí

„**Viktimizace** je proces, v němž se potenciální oběť stává obětí skutečnou.“⁴⁴ Viktimizace není jednorázovou událostí, ale procesem, který se vyznačuje určitou dynamikou. Začíná, ale zpravidla nekončí útokem na oběť. „Výzkumy naznačují, že z psychologického hlediska je újma způsobená trestným činem pouze úvodním dějem, na který navazují další zraňující události.“⁴⁵ Rozlišují se dvě fáze viktimizace:

Primární viktimizace – má přímou souvislost se samotným násilným jednáním pachatele.

Jedná se o újmu pachatelem způsobenou, přímý, bezprostřední důsledek trestného činu.

Sekundární viktimizace – dochází k ní tehdy, jestliže je oběť po ukončení trestného činu (resp. násilného útoku v případě domácího násilí) způsobena další újma. Tato újma vzniká v důsledku reakcí sociálního okolí nebo formálních institucí sociální kontroly. V závislosti na prostředí, ze kterého vzešla můžeme sekundární viktimizaci dělit na viktimizaci pocházející z:

- **bezprostředního laického okolí oběti** – je tvořeno neformálním okolím oběti, sociálně blízkými osobami (rodina, sousedé, známí, přátelé,...). „Právě z tohoto prostředí vychází směrem k obětem domácího násilí často nejmenší pochopení. Ne vždy však tento postoj bývá zapříčiněn snahou oběti ublížit, naopak lidé vyskytující se v blízkém okolí oběti mohou mít upřímnou snahu pomoci jí, avšak vzhledem k nedostatku znalostí o předmětné problematice a vlivem nejrůznějších předsudků jí poskytují jen fakticky bezcenné rady, které žádný dopad na ukončení násilí ve vztahu nemohou mít.“⁴⁶ Málokdy dochází k případům, že někdo z bezprostředního

⁴³ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 65

⁴⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha: ASPI 2004, str. 143

⁴⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha: Eurounion, s r. o. 1998, s. 110

⁴⁶ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční

okolí oběti účinně zasáhne v neprospěch násilníka. Typickým příkladem jsou sousedé, kteří mají velice často jasnou představu o tom, co se ve vztahu postiženém domácím násilím odehrává. Jen velice zřídka tyto sousedé alespoň odsoudí násilníkově chování, většinou s ním ale i nadále udržují přátelské vztahy, aniž by dali najevo, že s jeho jednáním nesouhlasí. Takovýto postoj společnosti, tedy okolí obětí, vyplývá také z provedených průzkumů (viz. kapitola 2, str. 10 a násl.). Avšak i v případech, kdy okolí oběti násilí odsoudí, může docházet k sekundární viktimizaci. V těchto případech se stává, že tyto osoby neví, jak efektivně oběti pomoci, po poskytnutí neúčinných rad se cítí bezradné a často s postupem času přerušují styky s obětí. „Oběť domácího násilí se tak na základě výše popsaných mechanismů dostává do izolace a přijímá za své přesvědčení, že v její situaci neexistuje možnost pomoci („...když mi nepomůže nejbližší okolí, nemůže mi pomoci nikdo...“).“⁴⁷

- **profesionální okolí oběti** – tato sekundární viktimizace vzniká v důsledku reakcí institucí sociální kontroly (policisté, soudci, poradci specializovaných center apod.). Příčinu je možno, stejně jako u veřejnosti laické, hledat v nedostatečné informovanosti a tendenci podléhat vžitým předsudkům. „Je naprosto nepřijatelné, aby státní orgány vyvolávaly sekundární viktimizaci. Jejich postup musí být nanejvýš ohleduplný a citlivý.“⁴⁸ „Oběť si totiž vždy dešifruje neprofesionální postoj profesionálů jako odborné potvrzení její viny a posílení představy, že si to, co se děje u ní doma plně zaslouží.“⁴⁹

Kriminologie běžně rozeznává primární a sekundární viktimizaci, ovšem v souvislosti s psychologickým zkoumáním toho, jak se jedinec vyrovnává s prožitou traumatickou událostí a se vzniklou újmou hovoří např. Doc. Čírtková ještě o třetí fázi viktimizace, tj. **terciální viktimizaci**. Za terciální viktimizaci označuje stav, kdy jedinec není schopen se přiměřeně vyrovnat s prožitou traumatizující situací, i když z objektivního hlediska došlo k nápravě a odškodnění. „Psychicky se zcela zásadně mění, dochází k nalomení původní životní cesty, např. není schopen navázat na původní pracovní kariéru,

akademie ČR 2004. s. 74

⁴⁷ Tamtéž, s. 75

⁴⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha: ASPI 2004, str. 148

⁴⁹ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 76

mění výrazně svůj životní styl atd. Pozadí terciální viktimizace je třeba hledat ve zvláštностech osobnostního založení oběti.⁵⁰

V souvislosti s primární a sekundární viktimizací se rozlišuje tzv. **primární a sekundární újma**. S jejich pomocí lze snadno objasnit, jak se liší první a druhá fáze viktimizace a co je jejich psychologickou podstatou.

Primární újma – vzniká v průběhu primární viktimizace a je trojího druhu:

- **Fyzická újma** – jedná se o zásah do fyzické integrity oběti počínající lehčími zraněními a končící těžkým ublížením na zdraví nebo smrtí.
- **Finanční újma** – v případě domácího násilí se jedná převážně o poškození či ztrátu majetku, odebrání finančních prostředků apod.
- **Emocionální újma** – jedná se o nejzávažnější rány neboť jsou objektivně velice těžko postižitelné. „...protože se odvíjejí v prožívání oběti a souvisejí s jejím osobnostním založením neboli individualitou, mohou být značně ničivé a obtížně odstranitelné, mohou mít rozmanitou podobu např. nespavost, úzkostné stavy, fobie, plačtivost, snížená pracovní výkonnost apod.“⁵¹ Emocionální rány se vyskytují i v případech, kdy nedošlo k žádné fyzické či materiální újmě, tedy v případech, kdy je domácí násilí páčáno ve formě násilí psychického, sociálního či ekonomického.

Sekundární újma – je ryze psychologického rázu a dochází k ní v průběhu sekundární viktimizace. Ačkoliv trpí nedostatkem materiálního znaku, může oběť zraňovat více, nežli újma primární. Nejčastěji se uvádí, že sekundární újma je tvořena trojicí pocitů:

- **pocit nespravedlnosti** – v případě, že se oběť obrátí na laické či profesionální okolí, může docházet k různým situacím, které v ní vyvolávají pocit nespravedlnosti. Např. nedostatek informací, vyšetřování pachatele na svobodě, postoje společnosti ovlivněné předsudky (násilníkově jednání není společností odsouzeno, policie se na oběť dívá jako na příčinu násilí, provokatéra, ona opouští známé prostředí a násilník zůstává doma apod.).
- **pocit nedůstojnosti** – oběti často trpí pocitem ponížení a ztráty lidské důstojnosti. Může jít o důsledek nevhodné reakce blízkého okolí, necitlivě vedeného výslechu apod. „Empirické výzkumy opakovaně potvrdily všeobecnou tendenci většiny lidí vyhýbat se kontaktům s poškozenými a oběťmi

⁵⁰ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha: Eurounion, s r. o. 1998, s. 111

⁵¹ Tamtéž

trestných činů. Tato tendence je spojena s implicitní laickou teorií o tom, že oběť nese nějakým způsobem vinu na tom, co se jí přihodilo...⁵²

- **pocit izolace** – navazuje na uvedený mýtus o spoluvině oběti na její viktimizaci. K izolaci dochází v důsledku změny vztahů, ke které dochází v bezprostředním sociálním okolí oběti (v rodině, na pracovišti, v okolí bydliště atd.). Dosavadní postoj okolí k jedincům, kteří se stali obětí domácího násilí (ale i jakéhokoli trestného činu obecně) se mění, a to třeba jen v důsledku toho, že okolí neví, jak má na danou situaci reagovat a jak s obětí komunikovat. Dochází k omezování kontaktů s obětí, z chování lidí se vytrácí přirozenost, která je nahrazena strojeností. „Postižený tyto změny citlivě registruje a trpí pocity izolace a osamění. V konečném efektu se poškozený jedinec utvrzuje v dojmu, že jej kritická událost bytostně změnila, že je jiný, než dříve býval. Prožívá vnitřní psychickou dezintegraci, která zpětně vyvolává nepříjemné pocity v těch, kteří jsou s postiženým v kontaktu a snaží se mu pomoci.“⁵³

6.4 Dopad domácího násilí na oběť

Domácí násilí představuje pro oběť silně stresující situaci, která je neočekávaná (v případě prvních útoků) a vyznačuje se tím, že *není možné se na ni předem připravit* (i když je oběť v případech déle trvajících násilí schopna odhadnout, kdy k násilnému incidentu dojde), *je velice obtížné se s ní rozumově vyrovnat* a často bývá téměř *nemožné se jí vlastním přičiněním vyhnout*. V situacích domácího násilí je věc o to horší, že k násilným incidentům dochází opakovaně a v mnoha případech nemá oběť dostatek potřebného času a klidu, aby se mohla se způsobeným traumatem vyrovnat.

Neustále se opakující stresující situace mají samozřejmě vliv na psychiku oběti. Jsou-li oběti domácího násilí dlouhodobě traumatizovány, mění se jejich reakce a projevy, často si vytvářejí nové mechanismy chování, které jim pomáhají usnadnit život v násilném vztahu. U obětí domácího násilí můžeme pozorovat příznaky posttraumatické stresové poruchy, stockholmského syndromu, tzv. naučenou bezmoc atd.

⁵² Tamtéž, s. 112

⁵³ Tamtéž, s. 113

Příznaky syndromu týrané ženy – „battering syndrom“ - „Syndrom týrané ženy je definován jako soubor specifických charakteristik a důsledků zneužívání, které vedou ke snížené schopnosti ženy efektivně reagovat na prožívané násilí.“⁵⁴ Je širokým souborem psychických a behaviorálních reakcí oběti na prožité týrání. Jako důsledky domácího násilí pro oběť bývají uváděny pocity bezmoci, zvýšená psychická zranitelnost, emocionální labilita, ztráta sebedůvěry, intenzivní pocity viny, „...neurotické projevy – úzkosti, deprese, poruchy spánku; sebevražedné tendence, zablokování sil potřebných ke změně, minimalizace, popírání, ospravedlňování násilí, strach z agresora a zároveň silná závislost na něm, neschopnost normálních asertivních reakcí ve smyslu nápadné vstřícnosti a ochoty všem vyhovět, psychosomatická onemocnění – migrény, žaludeční vředy, nechutenství, astma, urologické potíže apod., tendence k zneužívání alkoholu a drog apod.“⁵⁵

Symptomy u týraných osob lze rozčlenit do tří kategorií: naučená bezmocnost, příznaky posttraumatické stresové poruchy a sebezničující reakce.

- **Naučená bezmocnost** – je typickým důsledkem týrání blízkou osobou. Oběť se naučí, že nemá žádnou kontrolu nad stresující situací a že jakýkoliv její pokus o změnu končí neúspěchem. Oběť je frustrovaná, propadá pasivitě, ztrátě sebevědomí, která je doprovázena nejistotou a nerozhodností. „Ukazuje se, že spíše než skutečná schopnost kontroly rozhoduje víra ve vlastní možnosti (tzv. iluze kontroly). Význam má také reakce oběti na první incidenty násilí - osoby, které aktivně zareagují v počáteční fázi násilí, týrání či zneužívání (kladly útočníkovi odpor), bývají schopné účinně zareagovat na pokračující násilí i později (vyhledají pomoc, odcházejí, utečou - pokud nejsou drženy v zajetí).“⁵⁶ U obětí s pasivní reakcí na první projevy násilí je naopak vyšší pravděpodobnost dlouhodobého zneužívání. Tyto osoby obvykle vyhledají pomoc až v momentu, kdy si uvědomí, že jim jde o život.

⁵⁴ TRÁVNÍČKOVÁ, I., BLATNÍKOVÁ, Š. *Motivační a demotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi*. MVČR 2006, s. 12, Zdroj: http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/data/files/studie-final.pdf

⁵⁵ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 66

⁵⁶ TRÁVNÍČKOVÁ, I., BLATNÍKOVÁ, Š. *Motivační a demotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi*. MVČR 2006, s. 12, Zdroj: http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/data/files/studie-final.pdf

- **Posttraumatická stresová porucha (PTSD – posttraumatic stress disorder)** – násilný incident v rámci domácího násilí je pro oběť silně traumatizujícím zážitkem, který může vyvolat vznik PTSD. Má podobu nespavosti, nočních můr, panického děsu, bezmocnosti apod. Její příznaky se ovšem nemusí objevit u všech případů domácího násilí. Záleží především na třech faktorech, které ovlivňují její vznik. Jsou to: *previktivní osobnost* (osobnostní založení jedince vždy určuje význam všech prožívaných skutečností), *okolnosti primární viktimizace* (záleží na míře použitého násilí, stupni ponížení oběti, hodnocení vlastního chování v průběhu incidentu a chování okolí po něm), *reakce okolí na domácí násilí* (reakce jak blízkého, laického okolí, tak odborníků. Podpora okolí bezprostředně po činu, může pomoci oběti snadněji se s danou situací vyrovnat). Z toho plyne, že traumatický proces je tedy souhrnem následujících faktorů: stresoru (tedy prožitého násilného incidentu), typu osobnosti (způsob obranných mechanismů, subjektivní význam traumatu pro oběť) a emoční a sociální podpory, kterou oběť dostane od svého sociálního okolí. „Posttraumatická stresová porucha postihuje hned několik oblastí života jedince: biologickou, nejčastěji v podobě poruch spánku, únavnosti, poruchy CNS a oběhového systému, emoční oblast - projevy bezmocnosti, úzkostnosti, neúměrnými pocity vlastní viny aj., psychickou oblast v podobě dezorientace, zmatenosti, ztráty smyslu života, vtíravých představ apod. Změny v chování následkem prožitého traumatu se mohou projevovat např. sebedestruktivním způsobem v podobě agresivního chování zaměřeného vůči sobě, ale i vně, v podobě nejrůznějších poruch příjmu potravy (bulimie) a řešení situace pomocí drog a alkoholu.“⁵⁷ To vše vede k poruchám v oblasti mezilidských vztahů. Oběti nevědí, jak se mají chovat k lidem ve svém okolí, uzavírají se do sebe, mají problémy s navazováním kontaktů, začínají se stranit jiných lidí včetně rodiny. „Protože mají značné osobní zkušenosti především se situacemi, které je poškodily, podvědomě opětovně vyhledávají situace obdobné a opětovně se dostávají do situací, které nejsou pro ně příznivé, a znovu procházejí obdobnými traumaty. Toto chování dokládají případy žen, které vyhledávají obdobné typy agresorů, se kterými měly ať již v dětství, nebo v mládí negativní zkušenosti.“⁵⁸

⁵⁷ VYKOPALOVÁ, H. *Násilí v rodině*. Kriminalistika 2001, č. 4. Zdroj: http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2001/01_04/index.html

⁵⁸ Tamtéž

- **Sebezničující reakce** – „Pro vznik sebezničujících reakcí je podstatná osobní zkušenost s fenoménem „Jekyll a Hyde“. Někteří autoři tvrdí, že rozhodující není periodický výskyt násilí, ale nevypočitatelné střídání chování na straně pachatele. Oběť je decimována střídáním neutrálních či laskavějších podob vztahu s hrubou fyzickou agresí doprovázenou zjevným nepřátelstvím. „Syndrom týrané ženy“ je vlastně odpovědí na periodický, ale nevypočitatelný výskyt zcela odlišných modalit chování u pachatele. Čím vyhrocenější a vyprofilovanější jsou obě tyto krajnosti, tím pravděpodobněji dochází ke vzniku tzv. paradoxní vazby týrané osoby na partnera. Jejím přirozeným důsledkem bývají sebezničující reakce.“⁵⁹ Sebezničující reakce jsou pokusem oběti vyrovnat se s násilím, které přichází ze strany blízké osoby. Nejedná se o psychopatologii či charakterovou slabost, jde pouze o obranný mechanismus. Sebezničující reakce se objevují zejména v případech dlouhodobého týrání. Jedná se o popírání viny útočníka, minimalizaci a bagatelizaci následků, odmítání pomoci (popírání reálné možnosti pomoci). Oběť týrání si vytváří svou vlastní představu světa, ve které má i naprosto nevysvětlitelné násilí zdánlivě logické a věcné důvody. „Pomocí mentálních konstrukcí se přetváří nesnesitelná realita tak, aby byla pro oběť přijatelnou. Manipulace tak dodává oběti i sílu pro přežití, což je důležitý rozlišující znak mezi skutečnou a předstíranou viktimizací, neboť u zinscenovaných obvinění se u údajné oběti se sebeobviňováním neseťkáváme.“⁶⁰

U obětí domácího násilí můžeme také pozorovat příznaky tzv. stockholmského syndromu. **Stockholmský syndrom** byl poprvé popsán v sedmdesátých letech dvacátého století v souvislosti s přepadením banky, kde lupiči po několik dní zadržovali rukojmí. Podstata tohoto jevu spočívá ve vytvoření silné emocionální vazby mezi násilníkem a jeho obětí. „Jeho nejmarkantnějším příznakem je „pouze“ dobrovolné stranění pachateli a rozporuplný vztah k záchráncům z venku. Ke konkrétním projevům syndromu se dále řadí neochota vypovídat proti pachatelům (oběti jakoby cítily vděčnost, že jim pachatelé darovali život)... Stockholmský syndrom je nutné vnímat jako emocionální vazbu motivovanou strachem, nikoli láskou.“⁶¹ K důsledkům syndromu patří také snaha oběti

⁵⁹ TRÁVNÍČKOVÁ, I., BLATNÍKOVÁ, Š. *Motivační a demotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi*. MVČR 2006, s. 12, Zdroj: http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/data/files/studie-final.pdf

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ Tamtéž, s. 13

násilníka omlouvat a chránit. „Stockholmský syndrom se vyskytuje především u těch případů domácího násilí, kdy je oběť vystavena mimořádně silnému mocenskému působení násilníka, vůči němuž nemá prakticky žádnou možnost obrany.“⁶² Předpoklady vzniku stockholmského syndromu jsou: *život oběti je v neustálém a intenzivním ohrožení* (ať už na ni násilník přímo fyzicky útočí nebo je přesvědčena o tom, že splní své výhrůžky), *oběť žije s pocitem, že nemá možnost úniku, izolace od lidí, přechodná náklonnost* (ze strany násilníka). „Je vhodné zdůraznit, že Stockholmský syndrom představuje nevědomou, bezděčnou reakci rukojmích na extrémní stres vyvolaný blízkostí nebezpečné a život ohrožující osoby.... Vazba na pachatele zpravidla spontánně mizí, jakmile je pachatel přemožen.“⁶³

Je nadevše jasné, že dopad domácího násilí na oběť není zdaleka jen v rovině psychické, ale také v rovině fyzické. Ovšem vypočítávat zde jednotlivá zranění a fyzické újmy nepovažují za tolik důležité, neboť tyto stopy po domácím násilí jsou viditelné, snadno rozpoznatelné a s časem zhojitelné. Následky, které domácí násilí zanechá na psychice oběti nejsou ovšem na první pohled rozpoznatelné a často se jich oběť (bez odborné pomoci) nezbaví do konce života.

6.5 Ženy, oběti domácího násilí podle statistických dat

V roce 2007 prošlo poradenským centrem ROSA 214 klientek, kterým bylo poskytnuto celkem **1445 výkonů**, a to formou sociálně-právních, sociálně-terapeutických, psychologických a psychosociálních konzultací. Pro účely statistiky byla zpracována data 194 klientek. Prostřednictvím **internetového poradenství** bylo v roce 2007 poskytnuto **275 konzultací**.⁶⁴

Na poradenské centrum se nejčastěji obracely ženy ve **věkové skupině 30 – 34 let** (24,2 % žen), následují kategorie 35 – 39 let (19,6 % žen) a 40 – 44 let (16,5 % žen). Tedy ženy středního a mladšího středního věku, které jsou na mateřské dovolené nebo mají děti školního věku.

⁶² HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 66

⁶³ ČÍRTKOVÁ, L., MACHÁČKOVÁ, R., VITOUŠOVÁ, P. *Domácí násilí. Přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*. Praha: BKB 2002. s. 104

⁶⁴ Zdroj HRONOVÁ, M. *Domácí násilí. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2007*. Zdroj: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/ROSA_statistika_za_2007.pdf

Tabulka 3: Věk obětí domácího násilí

Věk	počet	v %
18 – 24	11	5,7
25 – 29	13	6,2
30 – 34	47	24,2
35 – 39	38	19,6
40 – 44	33	16,5
45 – 49	20	10,3
50 – 54	16	8,2
55 – 59	12	6,2
60 – 64	3	1,55
65 – 69	1	0,5
70 a více	0	0
Celkem	194	100 %

(Zdroj: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/ROSA_statistika_za_2007.pdf)

Výsledky mnohých statistik potvrzují, že domácí násilí zažívají lidé bez ohledu na své **vzdělání** či sociální postavení. Mezi oběťmi domácího násilí jsou nejčastěji zastoupeny ženy se středoškolským vzděláním (62 %), následují ženy s vysokoškolským vzděláním (19 %).

Tabulka 4: Vzdělání obětí domácího násilí

Vzdělání	počet	v %
Základní	12	6
Vyučena	26	13
Středoškolské	119	62
Vysokoškolské	37	19
Celkem	194	100 %

(Zdroj: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/ROSA_statistika_za_2007.pdf)

Sledujeme-li **rodinný stav**, zjistíme, že více než polovina obětí domácího násilí je vdaná (52,5 %), s druhem žije 11 % žen – obětí násilí. Rozvedených s násilným partnerem je 28,5 % žen. Z celkového počtu 105 vdaných žen o rozvod požádalo nebo je v rozvodovém řízení 20 žen, tedy 19 % (údaje za rok 2006).

Statistika za rok 2007 sleduje pouze délku trvání manželství. Výsledky jsou následující: ženy, které přicházely v roce 2007 řešit svůj problém s domácím násilím, žily v manželském nebo partnerském svazku nejčastěji 1 -5 let (25,2 % žen), následují skupiny s délkou vztahu 11 – 15 let (20 %) a 6 - 10 let (18,6 % žen).

Tabulka 5: Délka manželství/partnerství

Let	počet	v %
0 – 1	10	1,5
1 – 5	49	25,2
6 – 10	36	18,6
11 – 15	39	20
16 – 20	28	14,4
21 – 25	19	9,8
26 – 30	4	2
31 – 35	5	2,5
<u>36 a více</u>	<u>4</u>	<u>2</u>
Celkem	194	100%

(Zdroj: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/ROSA_statistika_za_2007.pdf)

6.6 Děti - nepřímé oběti domácího násilí

Ve většině případů domácího násilí se pozornost zaměřuje hlavně na násilného partnera a jeho dospělou oběť. Je ovšem třeba brát v úvahu skutečnost, že ve valné většině vztahů, ve kterých dochází k domácímu násilí vyrůstají také děti. „Podle empirických výzkumů postihuje domácí násilí nejméně 16% partnerských vztahů. V 95% bývají oběti domácího násilí ženy... Opakované výzkumy však přinesly další varovný fakt. V rozpětí nad 65% (např. výzkumy v Anglii) až do 82% (výzkum v ČR) žijí v těchto rodinách děti. Násilí mezi dospělými na děti vždy těžce doléhá.“⁶⁵ Být svědkem násilí ohrožuje děti jak psychicky, tak emocionálně. Děti jsou svědky domácího násilí pokud vidí fyzické nebo sexuální násilí, slyší psychické nebo fyzické násilí nebo vidí zranění způsobená fyzickým násilím.

Přímá viktimizace – jedná se o situace, kdy dítě přímo asistuje zejména fyzickému týrání matky a tím se stává vedlejším terčem pro agresora. Pozorujeme různé reakce u malých a starších dětí. Malé dítě se v momentech násilných incidentů cítí ohroženo, pociťuje velice silný strach a nerozumí situaci. Za takovýchto okolností reaguje instinktivně a hledá ochranu tam, kde ji obvykle nalézá, tedy u své matky. Malé děti mají tendenci se k matce přimknout a nevědomky se tak vystavují nebezpečí, že násilí namířené proti matce zasáhne i je. U starších dětí je prožívání násilných incidentů mezi rodiči složitější. „Vedle strachu se objevuje i pocit zoufalství a tlak ukončit nějak momenty, které se jim jeví jako emocionálně nesnesitelné. Fyzické násilí na blízkém člověku,

⁶⁵ ČÍRTKOVÁ, L., MACHÁČKOVÁ, R., VITOUŠOVÁ, P. *Domácí násilí. Přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*. 1 vyd. Praha: BKB 2002. s. 103

kteřé vnímají, je dostává do silného stresu, nemohou snést svou vlastní pasivitu.⁶⁶ Děti často reagují tak, že se snaží opustit násilné prostředí anebo zasahují ve prospěch týraného, což je typické u pubescentů a adolescentů. U chlapců je častější snaha pomoci napadané matce, kdyžto u dívek převažuje potřeba chránit a ukrýt mladší sourozence před násilníkem.

Nepřímá viktimizace – dítě není vlastním terčem násilí, nýbrž se ocitá „pouze“ v roli svědka. Dítě může být buďto přímým svědkem útoku na matku (vidí nebo slyší, co se děje) nebo může vnímat následky násilných incidentů prostřednictvím viditelných zranění matky. Děti také velice často vycítí, že „něco není v pořádku“ z napjaté atmosféry v rodině, a to i v případech, kdy se je rodiče snaží uchránit před vlivem násilí. Děti žijí v neustálé nejistotě a strachu. Týraná matka pro ně není dostatečnou emocionální podporou. Děti (především starší – adolescenti) hledají různá východiska ze stresující situace. Mohou před těžko snesitelnými podmínkami v rodině utíkat buďto fyzicky (snaží se co nejrychleji opustit domov) nebo psychicky (drogy, alkohol, nesubstituční závislosti). Byly však zaznamenány i jiné způsoby, jak se dítě snaží s danou situací vypořádat. Méně časté, ale problematické jsou případy tzv. *identifikace s agresorem*. „Jde o situaci, kdy dítě v psychologickém slova smyslu „přejde“ na stranu agresora“.⁶⁷ Jedná se o situaci podobnou stockholmskému syndromu. Reakce dítěte není produktem jeho vůle, je nevědomá, motivována strachem. Dítě viní oběť (nejčastěji matku) z provokace agresora a považuje ji za příčinu napjaté atmosféry doma. Od identifikace s agresorem je nutno odlišovat tzv. *účelovou koalici* s ním. „Účelová koalice se objevuje občas u dospívajících dětí a je motivována racionální úvahou, ve které adolescent porovnává výhody či eventuální ztráty, které pro něj plynou ze spojení s agresorem.“⁶⁸ Případy účelové koalice se vyskytují velice zřídka a jsou motivovány silným ekonomickým postavením agresora nebo jeho sociální prestiží.

Níže uvádím tabulku naznačující věkovou strukturu dětí, svědků domácího násilí. Údaje pocházejí od klientek poradenského centra o. s. ROSA za rok 2007.

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ Tamtéž, s. 104

⁶⁸ Tamtéž

Tabulka 6: Počet a věková struktura dětí, svědků domácího násilí⁶⁹

DĚTI: ANO, SVĚDKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Věk	dívky(počet)	dívky(v %)	chlapci(počet)	chlapci(v%)
0 – 4	19	6,3	23	7,6
5 – 9	32	10,6	40	13,3
10 – 14	25	8,3	40	13,3
15 – 19	30	10	27	9
20 a více	24	8	23	7,6
celkem	130	43,3	153	51

TOTAL: Celkový počet dětí, svědků DN 283 dětí = 94,3 % dětí

DĚTI: NE, NEJSOU A ASI NEJSOU SVĚDKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

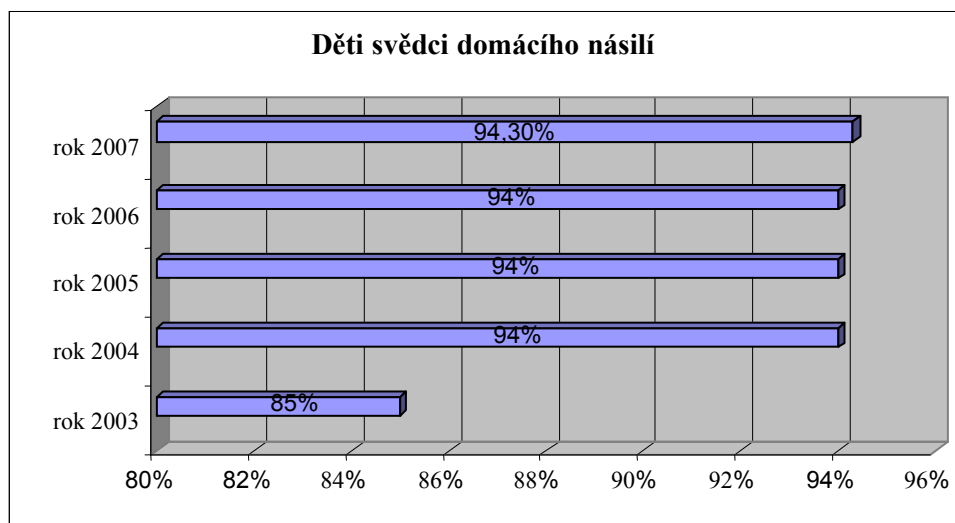
Věk	dívky(počet)	dívky(v %)	chlapci(počet)	chlapci v %
0 – 1	0	0	2	0,6
1 - 4	1	0,3	0	0
5 – 9	1	0,3	1	0,3
10 – 14	4	1,3	3	1
15 – 19	0	0	0	0
20 a více	3	1	2	0,6
celkem	9	3	8	2,66

TOTAL: Celkem nejsou svědky DN 17 dětí = 5,7 % dětí

(Zdroj: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/ROSA_statistika_za_2007.pdf)

Nakonec uvádím graf mapující přítomnost dětí domácímu násilí v pěti po sobě následujících letech, s tím, že od roku 2004 je udržována míra tohoto jevu na přibližně stejné úrovni.

Graf 5

(Zdroj: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/ROSA_statistika_za_2007.pdf)

⁶⁹ Převzato a upraveno z HRONOVÁ, M. *Domácí násilí. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2007*. Zdroj: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/ROSA_statistika_za_2007.pdf

6.6.1. Dopad domácího násilí na děti

Přítomnost či vědomí výskytu domácího násilí v rodině představuje pro dítě značné trauma. „Následky utrpeného traumatu se mohou projevat ve vývoji dítěte různým způsobem. Reakce dítěte je podmiňována věkem, fází vývoje, předchozími zkušenostmi, jeho adaptačními a obrannými mechanismy, které ke zvládnutí psychického traumatu používá.“⁷⁰ U dětí, které se staly svědky domácího násilí, jsou pozorovány podobné reakce a potíže, jako u dětí, které jsou samy týrány.

Jak už jsem výše zmínila, děti – svědci domácího násilí, trpí permanentním pocitem strachu a napětí. Vnímají ztrátu bezpečí a jistoty, které by jim prostředí domova mělo poskytnout. Cítí se bezmocné, ztrácejí sebedůvěru a svalují vinu na sebe. „Děti svědci násilí se mohou chovat více agresivně a nebo naopak více bázlivě. Chlapci vykazují spíše problémy, které se kategorizují jako vnější – nepřátelství a agrese. Dívky vykazují spíše vnitřní problémy – deprese a somatické potíže. Děti mohou být více neklidné, úzkostné, trpí malou sebeúctou, depresemi, jsou zlostné, mají potíže se sebekontrolou. Mohou zcela selhávat – přestávají komunikovat s vrstevníky, učitelkami.“⁷¹ Děti mohou trpět problémy s koncentrací, jazykovými potížemi, mentálním zpožděním. U řady dětí se objevují psychosomatické potíže (bolesti břicha, žaludku, hlavy, pmočování, průjem, zvracení, teploty...). Děti mohou trpět příznaky posttraumatické stresové poruchy, opakovaně si vybavují útok a v souvislosti s tím trpí pocity úzkosti, poruchami spánku, nočními můrami, v některých zvlášť závažných případech se může objevit regres – návrat do předchozích vývojových období. Děti se mohou od dospělých naučit agresivnímu chování, ale také chování oběti. Mohou přijmout toto chování a reakce za přirozené a normální řešení životních situací.

Pro ilustraci dále uvádím výsledky průzkumu o. s. ROSA z roku 2004, přičemž v tomto roce bylo svědkem domácího násilí 275 dětí klientek poradenského centra. Jen některé z dětí hovořily s psychologkou, tudíž údaje vyplývají převážně z výpovědí klientek. Statistická hodnota těchto výsledků proto není příliš vysoká, nicméně pro rámcovou představu problémů, kterými mohou děti trpět postačující.⁷²

⁷⁰ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 13

⁷¹ HRONOVÁ, M. *Děti – svědci domácího násilí. Statistická sonda klientek o.s. ROSA, rok 2004*. Zdroj: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/StatistikaROSA_deti_2004.pdf

⁷² Zdroj HRONOVÁ, M. *Děti – svědci domácího násilí. Statistická sonda klientek o.s. ROSA, rok 2004*. Zdroj: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/StatistikaROSA_deti_2004.pdf

V průzkumu mezi klientkami o.s. Rosa vykazuje agresivní chování 9,5 % chlapců (14 chlapců svědků násilí) a verbálně agresivní jsou 3 % dívek (4 svědkyně násilí). Ve škole se zhoršilo 7 % chlapců a 2,5 % dívek.

Svědectví násilí má ale i další následky:

Dítě plačtivé, úzkostné, hledá matku v noci	11 dětí
Psychosomatické obtíže při styku s otcem	5 dětí
Onemocnění žaludku a jícnu	3 děti
Zhoršené astma	3 děti
Somatizuje (z nemoci do nemoci)	1 dítě
Sebevražedné myšlenky	3 děti
Pokus o sebevraždu	2 děti
Sebepoškozování	2 děti
Drogová závislost	2 děti
Anorexie	2 děti
Pomočování, pokakávání	3 děti
Zadrhávání v řeči	1 dítě
Nekomunikuje	1 dítě
Úzkostné stavy (psychiatrie)	1 dítě

„Podle Světové zdravotnické organizace je přítomnost dětí při domácím násilí jejich psychickým týráním. V České republice spadají děti, svědci domácího násilí, pod speciální sociálně právní ochranu dětí.“⁷³

⁷³ <http://www.stopnasili.cz/verejnost/deti-svedci-domaciho-nasili.html>

7. PACHATEL DOMÁCIHO NÁSILÍ

Motivace pachatelů domácího násilí je zcela odlišná od pachatelů jiných trestných činů. Pachatel domácího násilí se násilí na osobě sobě blízké dopouští vědomě či bezděčně za účelem získání, upevnění a udržení své moci a kontroly nad ní.

K domácímu násilí dochází průřezem celé společnosti, jak už bylo výše zmíněno, a tedy nejen oběti, ale i pachatelé bývají různého vzdělání, povolání a z různých společenských vrstev. Výzkumy v této oblasti vyvracejí také vžitý názor, že násilníci jsou většinou nemocné, psychopatické osobnosti nebo alkoholici. Násilník většinou své chování nepokládá za nepřipustné a na veřejnosti se chová jinak (tedy nenásilně), než doma. „Je třeba dodat, že domácí násilí patří k vědomým a ne afektivním činům – nejedná se o selhání kontroly pachatele či o nezvládnutí stresové situace. Pachatel není obvykle násilný vůči nikomu jinému, než vůči své partnerce, ačkoli stresové podněty řeší i v jiných situacích – oproti těm se ale v situacích v domácnosti domnívá, že má na násilí právo. Dopouští se jej, protože má dojem, že může, případně, že to je i jeho povinnost.“⁷⁴

Nutno ovšem podotknout, že zatím toho víme mnohem více o obětech domácího násilí nežli o jeho pachatelích. V současnosti neexistuje žádná výzkumně a empiricky podložená typologie pachatelů domácího násilí natož pak přehled toho, který z typů se vyskytuje nejčastěji. Zdrojem informací o pachatelích domácího násilí jsou nejčastěji výpovědi jejich obětí, další část informací pochází z kriminologických popřípadě psychologických výzkumů.

7.1 Typologie násilníků

V poslední době dochází k pokusům o vytvoření určité prakticky použitelné typologie domácích násilníků.

Z hlediska výpovědí obětí vznikají jevové typologie, které člení pachatele podle toho, jaké formy týrání používají. „Například Angličanka Pat Cravenová navrhla 8 základních typů domácích násilníků: *surovec*, *žárlivec*, *špatný otec*, *lhář*, *vyděrač*, *sexuální násilník*, *pán domu a psychický utlačovatel*... Jednotlivé typy se mohou v živém případě u

⁷⁴ VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ, M., PROKOPOVÁ, Z. *Azylový dům není jen střecha nad hlavou. Pilotní projekt „Utajené azylové bydlení pro ženy – oběti domácího násilí a jejich děti.“* Praha: ROSA 2003. s.14

jednoho pachatele samozřejmě různě kombinovat... Podle údajů obětí domácího násilí v ČR se zdá, že u nás převládá vyděračský surovec, který praktikuje fyzické a psychické týrání.⁷⁵

Kromě toho vznikají typologie s přihlédnutím k **spouštěcím a příčinným faktorům domácího násilí**. „Podle tohoto hlediska se rozlišuje například tzv. *specialista* či „čistý domácí agresor“ (tj. kontrolovaný pachatel s dvojitou tváří, jinak slušný a konformní, násilnický je jen v rodině), *generalista* (používá násilí v intimním vztahu i mimo něj vůči cizím osobám), *situacní domácí agresor* (násilí do vztahu vnáší jasné vnější situační okolnosti, jako například navázání mimomanželského vztahu s jiným partnerem, dlouhodobá nezaměstnanost atd.), *na droze závislý pachatel domácího násilí* (domácí násilí je naroubováno na abususe alkoholu či jiné drogy) a dále vzácnější typy, jako například *sadistický agresor* (mučí, jeho praktiky přesahují běžný rámec, například způsobí oběti řeznou ránu a nutí ji, aby si ji sama sešila obyčejnou jehlou a nití).⁷⁶ Opět neznáme konkrétní čísla, která by ukazovala na přesný výskyt jednotlivých typů násilníků. Podle údajů nestátních organizací (Bílý kruh bezpečí a další), které pocházejí z výpovědí obětí, se zdá, že převažuje typ první, tedy čistý domácí agresor, za ním pak je domácí tyran, který má problémy s alkoholem.

7.2 Sociálně ekonomické postavení pachatelů

O věku, vzdělání, povolání či délce manželství násilníků se dozvídáme převážně z výpovědí obětí domácího násilí. V následujících tabulkách uvádím věkové rozložení pachatelů, jejich vzdělání a zázemí původní rodiny. Za zdroj informací mi posloužila statistika občanského sdružení ROSA za rok 2007.⁷⁷

Muži, kteří se dopouštějí násilí na svých partnerkách mají nejčastěji středoškolské vzdělání (33,5 %), stejně jako oběti, následují vyučení (32,5 %) a vysokoškoláci (27,8 %).

⁷⁵ <http://domacinasili.cz/cz/redakce/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/r108>

⁷⁶ Tamtéž

⁷⁷ Zdroj HRONOVÁ, M. *Domácí násilí. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2007.* Zdroj: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/ROSA_statistika_za_2007.pdf

Tabulka 7: Vzdělání pachatelů domácího násilí

Vzdělání	počet	v %
základní	12	6,2
vyučen/a	63	32,5
středoškolské	65	33,5
vysokoškolské	54	27,8
Celkem	194	100 %

Pokud jde o věk násilníků, nejčastěji byli mezi těmi, kdo se násilí dopouštěli v roce 2007 zastoupeny věkové skupiny 35 – 39 let (20 %), 50 – 54 let (15 %), 40 – 44 let a 45 – 49 let (14,5 %) a 30 – 34 let (13,5 %). Obdobné jsou i výsledky statistik z předchozích let.

Tabulka 8: Věk pachatelů domácího násilí

Věk	počet	v %
18 – 24	6	3
25 – 29	8	4
30 – 34	26	13,5
35 – 39	29	20
40 – 44	28	14,5
45 – 49	28	14,5
50 – 54	29	15
55 – 59	15	7,7
60 – 64	12	6,2
65 – 69	2	1
70 a více	1	0,5
Celkem	194	100 %

Pachatelé domácího násilí jsou nejvíce zastoupeni mezi osobami samostatně výdělečně činnými (27 %), manuálně pracujícími (21,5 %), intelektuálně pracujícími (13%), zaměstnanými v administrativě a obchodu (9,5 %), pracujícími v administrativě a obchodu (8 %), techniky (7 %), zaměstnanci státní správy, policie a škol (8,5 %), nezaměstnanými (6 %), důchodci a invalidními důchodci (6 %), řidiči (3 %). Takovéto byly údaje ve statistice za rok 2006. Statistika za rok 2007 bohužel tyto údaje nenabízí, ale vzhledem k vývoji v posledních letech se dají očekávat podobná čísla. Výše uvedené vyvrací hojně rozšířený mýtus, že se domácího násilí dopouštějí pouze lidé s nízkým vzděláním. Pachatele domácího násilí můžeme najít také mezi vysoce inteligentními a vzdělanými lidmi. U těchto násilníků bývá těžší odhalit výskyt domácího násilí, neboť se často uchylují k rafinovanějším a promyšlenějším způsobům týrání. Jejich společenské postavení by také mohlo být narušeno vědomím okolí, že se dopouštějí domácího násilí, také proto vynakládají větší úsilí na jeho utajení.

Dalším sledovaným ukazatelem (opět pouze za rok 2006) je původní rodina jak oběti, tak pachatele. Tedy místo, ve kterém pachatelé vyrůstali a kde se mohli naučit určitým vzorcům chování. Za problematickou byly označeny dvě třetiny původních rodin násilného partnera (62,5 % rodin). Rodinu svého partnera označilo za úplnou a bezproblémovou jen 8,5 % žen. (O zbývajících 19 % rodin nejsou údaje uvedeny).

7.2 Osobnost pachatele domácího násilí

Domácí násilí se objevuje nezávisle na ekonomické situaci rodiny, na vzdělání partnerů, či jejich povolání. Pachatelé i oběti bývají z různých sociálních vrstev. Přesto však osoby, které se k násilí uchylují spojují určité podobné rysy.

„Muži, kteří se uchylují k násilí, mají většinou tyto shodné názory:

- muž je hlava rodiny
- mužství znamená fyzickou sílu a dominanci
- fyzická síla a zastrašování jsou platnou metodou řešení problémů.⁷⁸

Problém domácího násilí je úzce spjat se zneužitím moci. Násilí se dopouštějí osoby, kterým to jejich postavení v rodině umožňuje, a které nejsou schopny se vyrovnat se svými pocity či stresy jiným způsobem. Jiné osoby se dopouštějí násilí jednoduše proto, že k tomu mají příležitost a dostatek moci. Čím více společnost násilí toleruje, tím více se násilník utvrzuje v přesvědčení, že jeho jednání je správné a má na něj právo.

Ve zjednodušeném pojetí je možné osobnostní profil většiny domácích násilníků charakterizovat následujícími základními rysy:⁷⁹

- **přenos viny na vnější důvody** – většina násilníků hledá důvody, kvůli kterým došlo k násilí kdekoliv, jen ne v sobě samém. Ospravedlňují své jednání před sebou samými, před okolím i obětí a příčinu násilí vidí v nekonečném seznamu důvodů, které stojí mimo ně a jejich vůli. Nejčastějším ospravedlněním vlastního násilí bývá alkohol, provokace ze strany oběti, pracovní stres, který vyvrcholil výbuchem násilí apod.

⁷⁸ *Dneska tě ještě nezabiju! Zpráva o stavu domácího násilí.* 1. vyd. Praha: ROSA 1997. s. 52

⁷⁹ Vycházím ze zprávy o stavu domácího násilí *Dneska tě ještě nezabiju! Zpráva o stavu domácího násilí.* 1. vyd. Praha: ROSA 1997. s. 52 - 54

- **strach ze závislosti** – většina násilníků je na své manželce (partnerce) zcela emocionálně závislá a má strach z její nožné ztráty. Tento potlačovaný strach vede k tomu, že se vůči ženě chovají o to víc majetnický a panovačně.
- **popírání a odmítání násilí** – u velkého množství násilníků můžeme sledovat tendenci k popírání, zmírňování či naprostému odmítání násilí, kterého se dopouštějí. Často se vyskytuje také popírání či bagatelizování intenzity a frekvence použitého násilí. Tento přístup násilníkům umožňuje nenést vinu za jejich činy. Někteří dokonce odsuzují násilí stejné intenzity či frekvence páchané někým jiným, ale u sebe samého v tom nevidí nic špatného.
- **zvnitřnění tradičních rolí** – takovýto násilník vyrůstal a žije v přesvědčení, že muž je hlavou rodiny, které náleží neomezená kontrola nad jejími členy. V rodině má poslední slovo a je nejvyšší autoritou. Věří, že musí být silný a ovládat se. Náleží mu kontrola a odpovědnost za svou ženu, a proto se cítí oprávněn podnikat kroky, které ji nutí k tomu, aby se chovala podle jeho představ. Pokud svého cíle nedosáhne vlastní vůlí, uchyluje se k použití fyzického násilí, protože na to přece jako hlava rodiny má právo.
- **nízké sebevědomí** – násilníci se často cítí bezmocní a násilí používají jako pokus o převzetí kontroly nad situací. Násilí jim přináší krátkodobé uspokojení a pocit kontroly či nadvlády. Dle mého názoru si prostřednictvím násilí kompenzují pocity méněcennosti, a to zvláště v případech, kdy má násilník s nízkým sebevědomím vedle sebe úspěšnou ženu, která v životě dosáhla určitých úspěchů.
- **izolace** – velká část násilníků působí ve společnosti jako přátelští a oblíbení lidé. Často se může zdát, že mají hodně přátel, ale ve skutečnosti si lidi „drží od těla“ a nenechají nikoho cizího (kromě své partnerky), aby je skutečně poznal takové, jací opravdu jsou. Proto bývá oběť jedinou osobou, která ví, čeho je násilník schopen. Tento stav vede k nedůvěře okolí, pokud se o jeho násilném chování doslechne.
- **většinu emocí vyjadřují zlostí** – násilník vnímá agresi jako jedinou akceptovatelnou „mužskou“ emoci. Jiné emoce není schopen vyjádřit, nebo také neumí vyjádřit, neboť má za to, že projevat emoce znamená být slabý. Emocionální stránku vztahu či celé rodiny nechává na starost partnerce. Neschopnost vyjádřit jiné emoce a pocity než zlost jej činí zranitelným

v delikátních situacích či rozhovorech, kde by právě jiné emoce byly na místě. A právě v těchto situacích se uchyluje ke zlostným a agresivním projevům. Samozřejmě, že zlost v něm mohou způsobovat různí lidé nebo situace, se kterými denně přichází do styku. Nicméně na veřejnosti většinou zlobu neprojevuje, protože si uvědomuje, že takové jednání na veřejnosti není přípustné, a nahromaděnou zlost ventiluje v soukromí.

- **zkušenosti s násilím z dětství** – podle studií bylo mnoho násilníků svědky násilí v dětství. Pozorovali, jak otec bije matku, nebo byli sami zneužíváni či týráni. Jediné způsoby řešení krizových situací, které kolem sebe viděli, bylo prostřednictvím násilí. Tyto násilné vzorce chování přejali za své a ve stresových situacích se uchylují k jejich používání. Nutno však podotknout, že ne všichni násilníci pocházejí z rodin postižených násilím, a ne všechny děti z takovýchto rodin se musí stát násilníky nebo oběťmi.
- **prvky kontroly** – v tomto směru se chování jednotlivých násilníků odlišuje. U některých zaznamenáváme slabou kontrolu impulzivity, fungují jako chodící časovaná bomba. Mohou náhle „vybouchnout“, přičemž příčinou může být naprostá malichernost, která se v ten moment stává pověstnou „poslední kapkou“. Pokud násilníci později své chování popisují, tvrdí, že ztratili sebekontrolu a nevěděli, co dělají. Na druhou stranu existují opačné případy, kdy násilníci přesně vědí, co dělají a své činy často plánují dlouho dopředu.

8. KONTROLA DOMÁCIHO NÁSILÍ

8.1 Represivní stránka

Detailně rozebírat represivní stránku kontroly domácího násilí a všechny její právní aspekty by vydalo na samostatnou práci, a proto se v této kapitole pokusím o jakýsi zestručněný exkurz vypovídající o kontrole domácího násilí prostřednictvím represivních opatření.

Po dlouhá léta nebylo domácí násilí (resp. jeho trestní postih) v České republice, ani předtím v Československu, samostatně upraveno. Není tomu tak proto, že by se v té době domácí násilí nevyskytovalo, a proto takovéto úpravy nebylo třeba. Společnost pouze nebyla ochotna o domácím násilí mluvit a přiznat jeho existenci. Ovšem s postupem času a v souvislosti s detabuizací tohoto tématu se vyskytla potřeba konkrétní právní úpravy. Domácí násilí je totiž natolik specifické protiprávní jednání, že na něj v mnohých případech nestačí obecné zákazy a tresty, tudíž vyžaduje speciální úpravu. Prostředky, které české právo poskytovalo na ochranu oběti domácího násilí byly zcela nedostatečné. Tento přístup souvisel s názorem, že domácí násilí je vlastně konfliktem dvou osob žijících v intimním vztahu, a proto si své záležitosti mají řešit samy. České právo zpravidla do takového konfliktu zasahovalo až tehdy, když došlo k závažné újmě (často až vážnému zranění či dokonce úmrtí) oběti. Méně závažné projevy domácího násilí bývaly ze strany veřejnosti, ale i státních orgánů včetně policie přehlíženy. Oběť bývala nucena si zajistit ochranu sama, na své vlastní náklady, nejčastěji útekem do azylového domu, tedy pryč z prostředí domova, ve kterém zůstával násilník. K výraznému a nutno dodat, že velice záslužnému posunu v tomto směru, došlo až v roce 2004 a v letech následujících.

Jednání, kterým dochází k páchání domácího násilí může naplňovat skutkové podstaty uvedené ve zvláštní části Trestního zákona (z. č. 140/1961 Sb., dále jen TZ), a nebo se může jednat o přešupek, dle Zákona o přešupcích (z. č. 200/1990 Sb., dále jen PŘZ), a to pokud nedosáhne zákonem stanovené míry společenské nebezpečnosti. V rámci represe se hodlám věnovat zejména trestněprávním aspektům, tedy úpravě obsažené v TZ a zákonu č. 135/2006 Sb.

Samozřejmě, že bych na tomto místě mohla vyjmenovat a popsat všechny skutkové podstaty trestných činů, u nichž je možno si představit, že by mohly být spáchány

v souvislosti s domácím násilím. Nutno dodat, že by jich nebylo málo. To by se ovšem hodilo spíše do práce, zaměřené čistě na právní aspekty domácího násilí. Proto se chci věnovat především těm legislativním počínům, které považuji z hlediska kontroly domácího násilí za nejpřínosnější, a také v posledních letech nejvýznamnější. Jde především o zavedení zvláštní skutkové podstaty § 215a TZ a vydání **zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím** (obojí viz. níže).

8.1.1 § 215a TZ – Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě

Novelou trestního zákona č. 91/2004 Sb. vstoupila s účinností od 1. 6. 2004 do trestního zákona pod ustanovením § 215a nová skutková podstata - týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě. Tato úprava logicky navazuje na § 215 – týrání svěřené osoby, který chrání osoby nacházející se v pachatelově péči nebo výchově. Toto ustanovení bychom našli již v původním znění TZ z roku 1961. Problém spočíval v tom, že se tento paragraf netýká osob, které nejsou v péči či výchově pachatele, tedy osob, domácím násilím převážně dotčených (manželek a partnerek).

§ 215a - týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě se dopustí

1. *Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.*
2. *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán*
 - a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým způsobem nebo na více osobách, nebo*
 - b) *pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu.*

Předmětem útoku podle §215a může být každá osoba žijící s pachatelem ve společně obývaném bytě nebo domě, s výjimkou osob, na které se vztahuje § 215. Může se tedy jednat o osobu blízkou (§ 89 odst. 8 TZ), ale i např. bývalou manželku nebo třeba podnájemníka. Podmínkou ovšem zůstává, že tato osoba žije s pachatelem ve společném obydlí, přičemž na důvodu spoluzití nezáleží.

Zákonný znak „*ve společně obývaném bytě nebo domě*“ je vyjádřením zvláštního vztahu mezi pachatelem a jeho obětí. Tedy vyjádřením citové, sociální a ekonomické vazby

mezi nimi, která je typická právě pro případy domácího násilí. Nejedná se tedy o určení místa spáchání trestného činu, k tomu může docházet i jinde. O splnění podmínky společného „bytu či domu“ rozhoduje faktický stav společného bydlení, nikoliv vedení společné domácnosti (tak tomu může být typicky u rozvedených manželů, kteří i po rozvodu sdílejí společné obydlí).

Týráním se rozumí „takové zlé nakládání, které se vyznačuje vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitým trváním. Nevyžaduje se, aby u týrané osoby vznikly následky na zdraví, ale musí jít o jednání, které tato osoba pro jeho hrubost, bezohlednost nebo bolestivost pocítuje jako těžké příkoří. Může jít o týrání fyzické, ale i psychické. Kratší trvání zlého nakládání může být vyváženo jeho vyšší intenzitou. Není proto nezbytné, aby šlo o jednání soustavné nebo delší dobu trvajících.“⁸⁰

Jednání pachatele nemusí dosahovat závažnosti některého jiného trestného činu, například ublížení na zdraví. Skutkovou podstatu tohoto trestného činu pachatel naplní tím, že se opakovaně dopouští jednání, které se vyznačuje vyšším stupněm hrubosti a bezohlednosti, které poškozená osoba oprávněně pocítuje jako těžké příkoří ze ztráty lidské důstojnosti a pro trestnost postačuje, aby jednotlivé opakované útoky dosahovaly závažnosti přestupků proti občanskému soužití nebo majetku (viz. § 49 a § 50 PřZ).

Nesporným přínosem tohoto ustanovení je, že se na něj nevztahují ustanovení §§ 163 a 163a trestního řádu (dále jen TR). To znamená, že k zahájení trestního stíhání není třeba souhlasu poškozeného. Souhlasu poškozeného je třeba v taxativně stanovených případech, určených § 163. § 163a stanoví, že pokud není souhlas poškozeného s trestním stíháním, resp. s pokračováním v trestním stíhání udělen do 30 dnů nebo není udělen vůbec, nelze trestní stíhání pachatele zahájit nebo v něm pokračovat. Dále je stanoveno, že souhlas, který byl jednou vzat zpět, nelze znovu udělit. Tato ustanovení poskytují pachatelům prostor pro ovlivňování svých obětí a vyvíjení nátlaku za účelem neudělení nebo odvolání souhlasu s trestním stíháním, a to i navzdory existenci ustanovení § 163a odst. 1 písm. d) TR, který stanoví, že souhlasu není třeba, pokud je zřejmé, že nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhružkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností. Především proto, že se na ustanovení § 215a TZ nevztahují §§ 163 a 163a TR jej považují za velice přínosný. Odpadá tak možnost druhotného nátlaku na oběť ze strany pachatele. Ale také oběť, která se dostala do fáze „lábánek“ a má pocit, že všechno bude zase v pořádku neučiní nezvratné rozhodnutí o neudělení nebo zpět vzetí souhlasu, kterého by později

⁸⁰ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., a kol. *Trestní právo hmotné 2. Zvláštní část. 5.* vyd. Praha: ASPI 2007. s. 303

mohla litovat. Policie je v takovýchto případech povinna vyšetřovat trestný čin z úřední povinnosti, bez ohledu na souhlas či nesouhlas oběti.

8.1.2 zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím byl schválen parlamentem České republiky dne 14. března 2006 a účinným se stal 1. ledna 2007. Nejedná se o zákon, který by obsahoval komplexní úpravu určité problematiky, nýbrž obsahuje prakticky jen paragrafy, kterými se mění jednotlivé zákony. Jedná se o změnu zákona o Policii České republiky, občanského soudního řádu, trestního zákona a zákonů o sociálním zabezpečení.

Nový zákon se v mnoha směrech inspiroval zahraniční právní úpravou, kde má ochrana práv obětí domácího násilí svou tradici. Tradičně byla totiž (převážně v trestněprávních předpisech) upravena primárně práva pachatele v průběhu celého trestního stíhání a ochrana práv oběti byla odsunuta na vedlejší kolej. Výrazným průlomem v tomto přístupu je právě zákon č. 135/2006 Sb., který zavádí do českého právního řádu určité prvky směřující k výraznější ochraně obětí domácího násilí, mimo jiné i institut **vykázání ze společného obydlí** (dále jen vykázání).

Dle tohoto zákona může Policie České republiky (nikoli však obecní policie) vykázat podezřelého na 10 dnů ze společného obydlí, tedy bytu nebo domu, který sdílí společně s ohroženou osobou a zakázat mu do tohoto obydlí vstup. Má se tím zamezit případnému dalšímu jednání násilné osoby vůči osobě druhé v rámci společného obydlí, tedy místa, v němž spolu žijí. „Policie to může udělat tehdy, pokud lze ze zjištěných skutečností – zejména s ohledem na předcházející útoky – důvodně předpokládat, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti.“⁸¹ Vykázání přitom třeba chápat jako opatření podpůrné povahy, protože se užije jen tehdy, nelze-li jeho účelu, tj. zajištění náležité ochrany a bezpečnosti ohrožené osoby dosáhnout jinak. U nejzávažnějších forem útoků násilné osoby vykazujících znaky některého z trestných činů se v praxi bude jednat především o využití prostředků trestního řádu sloužících k zajištění osob, tj. zadržení či vazbu násilné osoby.

⁸¹ CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí. Příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. 1. vyd. Praha: Albatros 2007. s. 79

Takovýto postup policie výrazně zasahuje do práv osoby, která je zatím pouze podezřelá, přičemž důvodností tohoto podezření se zatím nezabýval ani soud. Jedná se o přístup, který ačkoli trochu nesystémově, řadí zájem na ochraně oběti před práva předpokládaného pachatele. Mnohé oběti totiž byly výrazně poškozeny případně utýrány dříve, než proběhla všechna systémová opatření podle příslušných procesních paragrafů. Důvodová zpráva k návrhu zákona výslovně uvedla, že zákon „*usiluje o jednoznačné vyhranění postoje státu, který formou institutu vykázání dává jednoznačně najevo vůli upřednostňovat právo na ochranu života, zdraví a lidské důstojnosti před ochranou vlastnických či užívacích práv.*“ Důležité je, že o vykázání rozhoduje policie na základě úřední povinnosti (jsou-li splněny zákonné podmínky) a není k tomu třeba souhlasu poškozené ani násilné osoby a dobu deseti dnů, na kterou je vykázání stanoveno není možné zkrátit, a to ani se souhlasem poškozené osoby nebo na její přání. Aby mohl institut vykázání efektivně fungovat, je k jeho realizaci potřeba rychlého jednání. Proto se rozhodnutí o vykázání vydává bez projednání věci, a ani odvolání proti tomuto rozhodnutí nemá odkladný účinek. Rozhodnutí musí být písemně vyhotoveno do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí. Rozhodnutí je účinné od okamžiku oznámení osobě, proti které směřuje. Ta je povinna policii vydat klíče od společného obydlí.

V případě, že osoba, proti které vykázání směřuje není přítomna policejnímu zákroku ve společném obydlí, je policista oprávněn takovéto osobě zakázat **vstup do společného obydlí**, a to i v době její nepřítomnosti. Toto rozhodnutí je účinné od doby, kdy se o něm osoba, proti které směřuje dozví. V textu dále používám „vykázání“ pro oba typy rozhodnutí (vykázání i zákaz vstupu).

Desetidenní lhůta, po kterou vykázání trvá, má oběti poskytnout dostatečný časový prostor pro srovnání se s danou situací a pro uskutečnění nezbytných kroků vedoucích k uspořádání si vlastních záležitostí (podání návrhu na vydání předběžného opatření, na rozvod manželství, vyřešení společného bydlení, podání trestního oznámení apod.). Během této doby je oběť v kontaktu se specializovanými pracovišti (intervenčními centry) poskytujícími ohroženým osobám základní pomoc v oblasti sociálněprávní, psychologické a organizační. Policie je povinna informovat intervenční centra o každém případě vykázání ze společného obydlí nebo zákazu vstupu. Důvody, proč byla zvolena právě desetidenní lhůta, po kterou vykázání trvá jsou popsány v důvodové zprávě k návrhu zákona. Ta uvádí: „*Tato délka byla zvolena v souvislosti se zkušenostmi z uplatňování rakouské právní úpravy, která nejprve stanovila lhůtu sedmidenní a posléze ji prodloužila na desetidenní. Důvodem byla skutečnost, že během sedmi dnů, tedy pěti dnů pracovních, nebyla ohrožená*

osoba schopna uvědomit si svou situaci, navázat vztah s intervenčním centrem a zároveň zahájit případné právní kroky, kterými by se obrátila na soud se žádostí o prodloužení takové lhůty.“

Policie je povinna do 3 dnů od vydání rozhodnutí o vykázání provést kontrolu, zda rozhodnutí o vykázání dodržuje jak osoba vykázaná, tak i osoba ohrožená, o čemž sepíše úřední záznam. Samozřejmě je nemyslitelné, aby policie neustále kontrolovala a po dobu deseti dnů hlídala každé obydlí, ve kterém došlo k vykázání. Proto je potřeba, aby existoval účinný donucovací prostředek, který by bránil vstupu vykázaných osob do společného obydlí. Z toho důvodu došlo k novelizaci § 171 TZ, kterou bylo stanoveno, že závažné nebo opakované jednání proti vykázání či zákazu vstupu je trestným činem podle § 171 TZ – maření výkonu úředního rozhodnutí. Za tento trestný čin hrozí pachateli trest až 6 měsíců odnětí svobody nebo peněžitý trest.

Institut vykázání poskytuje ochranu z hlediska teritoriálního, tedy pouze na konkrétním místě, na které se vykázání vztahuje, ve společném obydlí. Přesto v něm spatřuji velký krok kupředu, neboť tímto byly odbourány situace, kdy oběť byla nucena opustit známé prostředí, ve kterém zůstával násilník. Teď je situace opačná, násilník je nucen společné obydlí opustit a oběti tím pádem odpadají starosti o to, kam se uchýlí, kde na to vezme finanční prostředky apod. a má více času a klidu na řešení situace a podniknutí příslušných kroků.

Zákon č. 135/2006 Sb. vnesl změny i do občanského soudního řádu (dále jen OSŘ), čímž přidal kompetence civilním soudům v oblasti domácího násilí. Do OSŘ byl přidán zejména § 76b, na jehož základě může být vydáno **předběžné opatření**, které má za cíl předběžně upravit vzájemné vztahy dvou osob. Osoba, jejíž život, zdraví svoboda nebo lidská důstojnost jsou ohroženy, může podat u soudu návrh na vydání předběžného opatření, kterým může být osobě, proti níž návrh směřuje uloženo, aby **dočasně opustila dům nebo byt**, který společně obývá s navrhovatelem, jakož i jeho bezprostřední okolí nebo do něj nevstupovala. Dále může být nařízeno **zdržení se setkávání** s navrhovatelem a **navazování kontaktů** s ním. Předběžné opatření trvá 1 měsíc a předcházelo-li mu rozhodnutí Policie ČR o vykázání, počíná lhůta běžet až dnem následujícím po dni v němž uplynula lhůta pro vykázání. Rozhodnutí soudu o vydání předběžného opatření není vázáno na předchozí rozhodnutí o vykázání. Předběžné opatření může soud prodloužit, a pokud ohrožený o takové prodloužení požádá, neskončí předběžné opatření dříve, než soud rozhodne o návrhu na jeho prodloužení. Maximální délka trvání předběžného opatření je však jeden rok od jeho nařízení.

Stejně jako u rozhodnutí o vykázání je i u rozhodnutí o předběžných opatřeních důležitá rychlost s jakou jsou vydávána. O návrhu rozhoduje předseda senátu, bez slyšení účastníků a bezodkladně. Pokud nehrozí prodlení, může být rozhodnuto nejpozději do 48 hodin po podání návrhu. Rozhodnutí se doručuje až při jeho výkonu, kdy musí povinný vydat klíče od společného obydlí. Protivení se rozhodnutí o předběžném opatření může být trestáno soudem dle § 171 TZ, podobně jako v případě vykázání.

Tento typ předběžného opatření je přínosný převážně v tom, že na rozdíl od vykázání, které poskytuje jen ochranu teritoriální, tedy na určitém místě, je možné zajistit prostřednictvím předběžného opatření ochranu nejen z hlediska teritoriálního, ale také z hlediska personálního, prostřednictvím zákazu navazování kontaktů s ohroženou osobou.

O efektivnosti této právní úpravy vypovídají níže uváděné údaje, které zaznamenávají **počty vykázaných osob v prvním roce účinnosti zákona a v první polovině roku 2008.**⁸² Údaje jsou děleny podle jednotlivých krajů, přičemž na každý kraj připadá jedno intervenční centrum (kromě Moravskoslezského, kde jsou dvě).

V České republice bylo v **období od 1.1. – 31.12. 2007** prostřednictvím intervenčních center **celkem evidováno 862 rozhodnutí Policie ČR na základě zákona č. 135/2006 Sb.**, o vykázání nebo zákazu vstupu násilné osoby do společného obydlí. Bylo **zaznamenáno 58 případů (téměř 7%) opakovaného vykázání ve stejných domácnostech.** V souvislosti s 862 případy vykázání bylo **domácím násilím bezprostředně ohroženo 892 dospělých osob, z toho 858 žen a 34 mužů.** Z hlediska věku dominuje u dospělých ohrožených osob věková kategorie 31 – 40 let (39 %), následují kategorie 41 – 50 (25 %), 21 - 30 let (16 %). Ve sledovaném období Policie ČR evidovala celkem **941 dětí přítomných policejnímu zásahu i násilnému incidentu**, který zákroku předcházela. Z případů vykázání v období říjen – prosinec 2007 byl uskutečněn kontakt s ohroženou osobou v 189 případech. V těchto případech byl evidován mnohem větší počet dětí skutečně žijících v těchto rodinách – 302. Pro srovnání je to dvakrát více než zjišťuje PČR.

⁸² Zdroj údajů o vykázání v letech 2007 a 2008:

<http://domacinasili.cz/cz/redakce/novinky-nazory/vykazani-v-roce-2007/r17>,

<http://domacinasili.cz/cz/redakce/statistiky/analiza-dat-1.-pololeti-roku-2008-vykazani-/-zakaz-vstupu-v-cr/r140>

Tabulka 9: Počty vykázaných osob v prvním roce účinnosti zákona č. 135/2006 Sb. a v první polovině roku 2008

KRAJ	POČET OBYVATEL	POČET VYKÁZÁNÍ rok 2007 (v 1. pololetí roku 2008)	INDEX
Moravskoslezský	1 283 911	213 (68)	1:6 000 (1:19 000)
Hl. město Praha	1 193 270	59 (14)	1:20 220 (1:85 000)
Jihomoravský	1 138 174	82 (28)	1:13 880 (1:41 500)
Středočeský	1 108 465	79 (36)	1:14 400 (1:31 000)
Ústecký	826 852	81 (51)	1:10 200 (1:16 000)
Jihočeský	626 634	50 (14)	1:12 530 (1:45 000)
Olomoucký	624 961	44 (18)	1:14 200 (1:35 000)
Zlínský	598 789	49 (18)	1:12 220 (1:33 000)
Plzeňský	552 553	16 (15)	1:23 530 (1:37 000)
Královéhradecký	552 481	34 (12)	1:16 250 (1:46 000)
Vysočina	522 267	32 (12)	1:16 320 (1:46 000)
Pardubický	509 353	61 (17)	1:8 350 (1:30 000)
Liberecký	429 080	30 (18)	1:17 300 (1:24 000)
Karlovarský	304 831	32 (22)	1:9 500 (1:14 000)
Celkem	10 271 621	862 343	1 : 11 900 (1:30 000)

nejvíce

nejméně

(Zdroj údajů: http://domacinasili.cz/files/uploaded/UserFiles/File/Index_kraje_2007.xls,
[http://domacinasili.cz/files/uploaded/UserFiles/File/tab_vykazani_1pololeti2008_prehled_kraju_CR\(1\).doc](http://domacinasili.cz/files/uploaded/UserFiles/File/tab_vykazani_1pololeti2008_prehled_kraju_CR(1).doc))

Za rok 2008 jsem měla k dispozici údaje za první pololetí, tedy měsíce leden – červen 2008. Údaje z těchto měsíců a srovnání s rokem předchozím jsou následující. Za první pololetí roku 2008 bylo celkem evidováno 343 případů vykázaní, což je v porovnání s rokem předchozím a srovnatelným časovým obdobím, kdy bylo evidováno celkem 483 případů, **o 140 (29%) případů méně**. Nárůst byl zaznamenán v případech opakovaného vykázaní ve stejných domácnostech. Došlo k němu v 38 případech (tj. v 11%). V prvních měsících roku 2007 to bylo jen v 4,3%. Pravděpodobnost opakované intervence ve větším počtu domácností se ovšem bude zvyšovat v závislosti na růstu počtu vykázaní. Domácím násilím bylo ohroženo **353 dospělých osob**, z toho **331 žen a 22 mužů**. Přítomno policejnímu zásahu i předchozímu násilnému incidentu bylo **272 dětí**. Z hlediska vztahu mezi násilnou a ohroženou osobou převažuje **vztah manželský – 150 případů** (44%, v 1. pololetí roku 2007 – 54%), následují vztahy **druh/družka – 93 případů** (27%, v roce 2007 – 22%), **mezigenerační vztahy – 64 případů** (18,6%, v roce 2007 – 16%), **rozvedení manželé – 30 případů** (9%, v roce 2007 – 4%).

Intervenční centra sledují i počty případů, kdy je podán návrh na vydání **předběžného opatření** po předchozím rozhodnutí o policejním vykázaní. Z údajů poskytnutých intervenčními centry pracovníkům BKB v oblasti předběžných opatření (v tabulce PO) plyne, že ve větší polovině všech případů, kdy Policie ČR vydá rozhodnutí o vykázaní, je následně soudem rozhodováno také o předběžném opatření, na jehož základě je prodlužována lhůta pro vykázaní. Počet schválených žádostí o vydání předběžného opatření se průměrně pohybuje kolem cca 79%. Následující tabulka obsahuje údaje pouze o těch předběžných opatřeních, kterým předcházelo rozhodnutí Policie ČR o vykázaní.

Tabulka 10: Počty podaných návrhů na vydání PO v porovnání s počty vykázání

	Počet vykázání	Návrhy na vydání PO	Schválené žádosti	Zamítnuté žádosti	Vzato zpět návrhovatelem	Nezjištěno
Rok 2007	862	337	73,5% (190)	14% (47)	4	41
Leden 2008	64	45	62% (28)	15,5% (7)	1	9
Únor 2008	48	28	75% (21)	3,6% (1)	-	7
Březen 2008	55	30	76,7% (23)	6,7% (2)	-	5
Duben 2008	54	31	90,3% (28)	3,5% (1)	-	-
Květen 2008	55	39	82% (32)	15,6% (5)	-	-
Červen 2008	67	42	88% (37)	8,1% (3)	2	-
Červenec 2008	69	34	85,3% (29)	11,7% (4)	1	-
Srpen 2008	47	-	-	-	-	-
Září 2008	43	29	-	-	-	29

(Údaje použité v tabulce jsem čerpala z informací zveřejněných na <http://www.domacinasili.cz/index.php>)

Dle mého názoru je kombinace použití rozhodnutí o vykázání s následným vydáním předběžného opatření, kterým je prodloužena lhůta vykázání, efektivním a poměrně rychlým řešením momentální situace. Vykázání násilníka ze společného obydlí je sice krátkodobým řešením, ovšem v konkrétní situaci, kdy je oběť nejvíce ohrožena může působit velice efektivně. Alespoň poskytne oběti klid potřebný k podniknutí kroků, směřujících k definitivnímu řešení situace. Otázkou zůstává, zda vykázané osoby zákaz skutečně dodržují (i pod hrozbou spáchání trestného činu dle § 171 TZ). Policie opravdu nemůže 24 hodin denně hlídat každou domácnost, kde došlo k vykázání a kontrola, která je prováděna po třech dnech může v nejhorším myslitelném případě přijít pozdě. Podobná otázka vyvstává i v případech předběžných opatření, kde je násilník omezen ještě více, neboť mívá zakázáno nejen vstupovat do společného obydlí, ale také ohroženou osobu kontaktovat nebo se k ní přibližovat. Nezbyvá než spoléhat na hrozbu sankcemi, které by měly následovat po porušení zákazu uloženého rozhodnutím o vykázání nebo předběžným

opatření. Bohužel se mi nepodařilo sehnat data, která by ukazovala, v jakém procentu případů jsou zákazy vydané na základě jednotlivých rozhodnutí dodržovány.

Další velice pozitivní změnu, kterou přinesl zákon č. 135/2006 Sb. vidím ve zřízení jednotlivých intervenčních center (dále jen IC). V každém kraji (kromě Moravskoslezského, kde jsou dvě IC) je zřízeno jedno IC, které poskytuje pomoc a poradenství osobám postiženým nejen domácím násilím. Za přínosnou považuji povinnost Policie ČR informovat IC o každém případě vykazání, přičemž IC s obětí navazuje samo kontakt. V tomto vidím veliký krok kupředu, směrem od pasivního k aktivnímu přístupu. Ne každá oběť musí totiž mít dostatek informací o tom, kde jí mohou poradit a poskytnout sociálněprávní, psychologické či jiné poradenství. Nehledě na to, že se ještě stále mohou vyskytovat osoby, které nemají o existenci organizací pomáhajících obětem domácího násilí ponětí.

8.2 Preventivní stránka

Prevence je bezesporu nesmírně důležitou součástí kontroly domácího násilí, kterou není možno v žádném případě opomíjet. Rozhodně by neměla být zatlačována do pozadí stránkou represivní. Takovýto postup by byl značně kontraproduktivní, neboť samozřejmě považuji za důležité potrestat provinilce, ovšem daleko důležitější je podnikat kroky směřující k předcházení provinění resp. vedoucí ke snižování závažnosti a četnosti provinění.

Obávám se, že ať už by byla kvalita preventivních opatření sebelepší, neznamenalo by to definitivní vymýcení domácího násilí. Největší přínos vidím v poskytování a rozšiřování informací o tomto jevu mezi širokou veřejností (laickou i odbornou), díky čemuž se pomoc k obětem domácího násilí může dostat o poznání rychleji než v dobách, kdy veřejnost o tomto jevu odmítala mluvit a oběti neměly možnost získat informace o možné pomoci.

Obávám se, že represivní opatření, která v případech domácího násilí připadají v úvahu, nepůsobí na pachatele a potenciální pachatele dostatečně preventivně. Násilník zde nevidí reálnou hrozbu možným a hlavně dostatečně přísným trestem. Výrazné je to zejména v oblasti přestupků. „Podle přestupkového zákona v platném znění se však osoba, která svému partnerovi opakovaně způsobuje drobná ublížení na zdraví nebo mu opakovaně újmou na zdraví vyhrožuje, dopouští přestupků proti občanskému soužití tak dlouho, dokud mu úmyslně neublíží na zdraví tak, aby poškozený byl v pracovní

neschopnosti (v souladu se soudní praxí) alespoň sedm dní nebo mu nezpůsobí z nedbalosti těžkou újmu na zdraví, aby se jeho činy přestaly řešit stále dokola jako přestupky a mohly být kvalifikovány jako skutky trestné podle ustanovení trestního zákona.⁸³ Pokud je oběť dostatečně silná a „odvážná“ a jednotlivé incidenty hlásí policii, stejně se násilník nedočká trestu natolik závažného, aby jej odradil od páchání dalšího násilí. Právě v tom, že se jedná o opakované incidenty, i když nedosahující intenzity trestného činu, vidím určitou nemožnost oběti efektivně se bránit dalším útokům. V tento moment vyplývá na povrch faktická nerovnost mezi násilníkem a obětí. Cíl individuální a generální prevence, jak je stanoven v § 23 TZ je naplněn pouze v tom případě, že ustanovení zákona dává pachateli jasně najevo, že i soustavné vyhrožování újmou na zdraví, několikanásobné drobné ublížení na zdraví nebo jiné opakované jednání podle zákona o přestupcích je společensky neakceptovatelné a jako takové bude stíháno. Naštěstí došlo k novelizaci TZ, do kterého byl vnesen nový §215a, který přináší změnu, jak už bylo zmíněné výše.

Není ovšem možné v oblasti prevence spoléhat pouze na působení represivních opatření, ale je třeba postupovat aktivně a podporovat různé akce zaměřené na prevenci domácího násilí.

Prevenci je třeba zaměřit na ženy, muže, širokou veřejnost, ale i odborníky, kteří přicházejí do styku s osobami postiženými domácím násilím.

Prevence skrze vzdělávání a zvyšování povědomí veřejnosti o domácím násilí:

- **Změna postoje společnosti k domácímu násilí** - hluboce vžitá předsudky o podřízeném postavení žen vůči mužům, které se ve společnosti ještě pořád vyskytují, představují bariéru, kterou je třeba prolomit, aby byla prevence domácího násilí účinná. Je třeba podnikat kroky směřující ke změně tohoto postoje, a to skrze systematické vzdělávací akce a kampaně, které mají za cíl posílit vědomí společnosti o tomto nežádoucím jevu a boji s ním. Za velice důležité považuji vzdělávání žen a dívek v oblasti jejich práva na život bez násilí a jejich seznámení s možností pomoci, kterou poskytují různé neziskové organizace a v dnešní době už i intervenční centra. Myslím si, že informování a vzdělávání žen je nesmírně důležité, protože když jsem pročetla výpovědi žen, které se osobně s domácím

⁸³ MACHÁČKOVÁ, R. *Domácí násilí – některé právní aspekty*. In MARTINKOVÁ, M., MACHÁČKOVÁ, R. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí*. Praha: IKSP 2001. s. 102

násilím setkaly, ne zřídka se v nich objevoval názor, že z počátku braly násilí jako právo jejich muže, a také často neměly ponětí o možnostech pomoci.

- **Vzdělávání odborníků a pomáhajících profesí** – jak už jsem v této práci několikrát zmínila, je nesmírně žádoucí náležité proškolení odborníků a osob, které přicházejí do styku s oběťmi domácího násilí (policie, soudy, státní zástupci, sociální pracovníci atd.) tak, aby byl jasný jejich postoj k domácímu násilí, a aby zbytečně nedocházelo k sekundární viktimizaci obětí ze strany těchto osob. Poskytnout adekvátní pomoc a reakci při setkání s domácím násilím je schopen pouze člověk, který pochopil podstatu tohoto jevu a pozici týrané osoby. Informovanost odborné veřejnosti v ČR pořád ještě nedosahuje dostatečné úrovně. Pro ilustraci uvádím, že bylo provedeno např. celorepublikové školení pro pracovnice a pracovníky orgánů sociálně právní ochrany dětí pořádané v rámci projektu AdvoCats for Women obecně prospěšnou společností proFem, nebo celorepublikové školení pracovníků a pracovníc azylových domů pořádané v rámci projektu Kormidlo občanským sdružením Bílý kruh bezpečí apod.

Prevence založená na výsledcích průzkumů:

- **Efektivní sběr dat** – chceme-li přijmout účinné strategie zaměřené na boj s domácím násilím a jeho prevenci, je nutné vycházet z údajů podložených empirickými výzkumy. Je těžké si představit plánování kampaní proti domácímu násilí bez uspokojivé představy o domácím násilí samotném, jeho projevech, obětech a pachatelích.
- **Efektivní monitorování a hodnocení výsledků průzkumů** – pro usnadnění hodnocení výsledků průzkumů by tyto měly být prováděny pomocí stejných ukazatelů, které je poté snadné vzájemně porovnávat. Za přínosné považuji i hodnocení úspěšnosti preventivních akcí a opatření prostřednictvím průzkumů, které snadno ukáží, jaký dopad na veřejnost akce mají (např. ve výsledcích průzkumů agentury STEM pro BKB a Philip Morris v letech 2001 a 2006 je vidět znatelný posun v přístupu veřejnosti k problému domácího násilí).

8.2.1 Informační kampaně a prevenční projekty

Velkou roli z hlediska efektivnosti ochrany společnosti před domácím násilím hraje v první řadě dostatečná informovanost veřejnosti. Prostřednictvím informací lze změnit názor společnosti na tento jev a podnítit ochotu veřejnosti o domácím násilí otevřeně mluvit. Otevřený a hlavně odmítavý postoj veřejnosti ve vztahu k domácímu násilí je důležitý z hlediska oběti. Ta, na rozdíl od let minulých, začíná mít pocit, že není na složité životní situaci sama a ví, kam se obrátit pro pomoc. Je ovšem třeba po pár úspěšných kampaních neusnout na vavřínech a pokračovat i nadále v osvětové činnosti, neboť jak vyplývá z provedených průzkumů, existuje stále velké procento osob, které nevědí, jak na domácí násilí reagovat a jak proti němu zasáhnout. A právě nedostatečná informovanost o tom, jak se zachovat při kontaktu s domácím násilím, snižuje ochotu veřejnosti proti němu zasahovat.

Aktivity ze strany státu:

- **Informační kampaň Vlády ČR** – „Vláda České Republiky jsouce vázána mezinárodními dohodami a závazky se vyjádřila k nepřijatelnosti domácího násilí a dalších forem násilí páchaného na ženách ve svých ustanoveních č. 565 ze dne 7. června 2000 a č. 456 ze dne 9. května 2000.“⁸⁴ Informační kampaň Vlády vznikla na základě výše uvedených usnesení ve spolupráci s Úřadem zmocněnce pro lidská práva a za podpory ministerstev vnitra a sociálních věcí. Proběhla na podzim roku 2003 a zaměřila se především na dospívající mládež. Jejím úkolem bylo oslovit širokou veřejnost a vynést na světlo problém domácího násilí. Na realizaci této kampaně se podílela i nezisková organizace Bílý kruh bezpečí. Kampaň poukázala na škodlivost domácího násilí a jeho oběti odkázala na pomoc prostřednictvím telefonické krizové linky.
- **Kulaté stoly pod záštitou Ministerstva vnitra ČR** – v roce 2003 bylo pod záštitou Ministerstva vnitra ČR realizováno šest kulatých stolů pod společným názvem „Kulaté stoly na téma domácí násilí v České Republice“. Tento cyklus odborných diskuzí byl zaměřen na řešení problematiky omezení domácího násilí v českých podmínkách. Hlavním cílem projektu bylo vypracovat návrh koncepce

⁸⁴ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Svazek 2. 1. vyd. Justiční akademie ČR 2004. s. 196

koordinovaného systému boje proti domácímu násilí v ČR, čímž byla pověřena skupina expertů z ministerstev vnitra, spravedlnosti, práce a sociálních věcí, školství mládeže a tělovýchovy, zdravotnictví a zástupců nevládních organizací Bílý kruh bezpečí, ROSA a proFem. „Výstupem je návrh modelového mezioborového projektu k vytvoření právního rámce a metodických postupů pro zavedení interdisciplinárních týmů, které by spojovaly zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí.“⁸⁵

- **Aliance proti domácímu násilí** – Aliance proti domácímu násilí vznikla na půdě Poslanecké sněmovny ČR 1. října 2002. Hlavní úlohu v tomto seskupení hraje nezisková organizace Bílý kruh bezpečí. Hlavním úkolem této aliance mělo být přijetí nového zákonu proti domácímu násilí, přičemž se dále zaměřila na výcvik pracovníků azylových domů, distribuci osvětových materiálů na policejní služebny a do gynekologických ordinací apod. Tyto úkoly měly být splněny v časovém rozmezí dvou let (2002 – 2004).
- **Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů** – v září roku 2007 byla obnovena činnost Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, jako poradního orgánu vlády. Důležitým tématem, kterým se Rada bude přednostně zabývat, je problematika domácího násilí a trestné činnosti páchané na ženách. Za prvořadý úkol si Rada stanovila vyškolení policistů, zdravotníků, pracovníků sociálně právní ochrany dětí a dalších profesních skupin přicházejících do přímého kontaktu s problémem domácího násilí. Za důležitou považuje i ochranu nezletilých dětí, svědků domácího násilí. V této problematice se Rada zavázala spolupracovat s Ministerstvem práce a sociálních věcí a s Výborem pro práva dítěte.

Kampaně realizované neziskovými organizacemi:

- **Kampaně občanského sdružení Bílý kruh bezpečí**⁸⁶ – „Prevence domácího násilí – změna praxe a legislativy v ČR“ je více než pětiletý systémový projekt realizovaný Bílým kruhem bezpečí (dále jen BKB) v letech 2001 – 2006. Impulsem pro takto rozsáhlý projekt byly poznatky z praxe pracovníků BKB, kteří v situacích domácího násilí pociťovali bezmoc v důsledku neexistující systémové reakce na státní úrovni. Projekt byl realizován v několika etapách. Nejprve byl proveden reprezentativní průzkum zaměřený na zjištění povědomí, postojů a osobních

⁸⁵ HUŇKOVÁ M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem 2004. s. 174

⁸⁶ Informace čerpám z: <http://domacinasili.cz/cz/redakce/projekt/o-projektu/r19>

zkušeností s domácím násilím u populace starší 15 let. Následovalo zahájení provozu DONA linky, specializované linky pomoci v nonstop provozu, která dodnes poskytuje poradenství a podporu osobám ohroženým domácím násilím. V další fázi došlo k „ověření modelu interdisciplinární spolupráce ve městě Ostrava organizoval a koordinoval BKB v letech 2003-2004. Účastnilo se 11 institucí státních, samosprávných a nestátních, byl ověřen model výcviků a práce interdisciplinárního týmu na úrovni statutárního města... Během dvou let se podařilo uskutečnit přednášky téměř ve všech bývalých okresech ČR. Projekt přinesl další argument: ani praxe „vyšroubovaná na maximum“ nemá k dispozici nástroje, které umožní ochránit ohrožené osoby před dalším násilím, k tomu je nutná změna legislativní.“⁸⁷ Ve čtvrté etapě byla v rámci projektu založena Aliance proti domácímu násilí, o které se zmiňují výše. Předposlední etapa byla realizována v době projednávání návrhu zákona č. 135/2006 Sb. v Parlamentu ČR. V průběhu této etapy realizátor projektu vytvořil potřebné nástroje, pomůcky a metodiky pro kvalitní aplikační praxi tohoto zákona. V poslední fázi pomohl BKB ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí a Asociací hejtmanů vybudovat síť krajských intervenčních center a zároveň proškolil jejich pracovníky. „Projekt byl završen pololetní analýzou aplikační praxe nového zákona s konstatováním, že v ČR došlo k zásadní změně ve prospěch včasné a účinné ochrany osob ohrožených domácím násilím.“⁸⁸

- **Kampaň proti domácímu násilí na ženách**⁸⁹ – tuto kampaň vyhlásilo v červnu roku 2003 deset neziskových organizací, které se v rámci své činnosti zabývají pomocí obětem domácího násilí: ROSA (koordinátor kampaně), Acorus, Český svaz žen, Magdalenium, Most k životu, NESEHNUTÍ Brno, Poradna pro ženy v tísní, proFem, Slezská diakonie - poradna ELPIS a Ženy bez násilí. Kampaň byla realizovaná za podpory Nadace Open Society Fund Praha a jejím cílem bylo zvýšit informovanost o domácím násilí a zároveň ukázat, že tento jev nelze tolerovat, jinak se cyklus domácího násilí neustále opakuje. Kampaň se zaměřila i na některá konkrétní témata spojená s domácím násilím: nutnost změn v legislativě, posílení pozice oběti a také na situaci dětí, které jsou svědky domácího násilí a které trpí stejně jako ty, jež byly samy týrány. Dále měla za cíl poskytnout obětem domácího

⁸⁷ <http://domacinasili.cz/cz/redakce/projekt/o-projektu/r19>

⁸⁸ Tamtéž

⁸⁹ Zdroj <http://www.stopnasili.cz/verejnost/kampan-proti-dn.html>

násilí informace o tom, kam se v případě výskytu domácího násilí mohou obrátit. Kampaň probíhala dva roky a vyvrcholila 25.11.2004 (Mezinárodní den proti násilí na ženách). Kampaň probíhala na několika úrovních: *mediální kampaň* prostřednictvím tištěné a rozhlasové inzerce a televizních spotů, *průběžné informování médií* o domácím násilí, výzkumech, činnosti organizací apod. a *akce jednotlivých organizací* zaměřené na zvýšení povědomí o domácím násilí.

Tato kampaň se snažila informovat jak veřejnost, tak oběti o možnostech pomoci v případech domácího násilí, ovšem zařízení, poskytující obětem kvalifikovanou pomoc nebyla schopna poskytnout dostatek volné kapacity, pro všechny oběti kampaní oslovené a žádající o pomoc.

Tato situace bohužel v současné době není o moc lepší. Typickým případem jsou azylové domy, které musí odmítat příchozí klientky z důvodů nedostatečné kapacity. Bude nutné do budoucna rozvíjet snahu a zvýšení kapacity těchto zařízení, aby se pomoc mohla dostat ke všem osobám, které ji potřebují. Pokud totiž nebudou mít pomáhající zařízení dostatečnou kapacitu a prostředky, aby mohly poskytovat pomoc všem potřebným, pak se poskytování informací prostřednictvím různých kampaní míjí účinkem. Pokud oběť bude dostatečně informovaná na to, aby věděla, kam se obrátit pro pomoc a tam ji tato pomoc nebude poskytnuta z důvodu nedostatku kapacity, je to chyba, o jejíž nápravu by mělo být usilováno všemi dostupnými prostředky.

- **HRÁZ proti domácímu násilí** – jedná se o pětiměsíční celorepublikovou informační kampaň občanského sdružení Bílý kruh bezpečí, která trvala od dubna do konce prázdnin 2007 a byla zaměřena na nová pravidla v přístupu k domácímu násilí, jeho charakteristiku a místa pomoci, která přinesl nový zákon č. 135/2006 Sb. účinný od 1.1.2007. Na všech plakátech, letácích, tiskových inzerátech i jiných, materiálech Bílý kruh bezpečí vzkazoval všem násilníkům „Od 1.1. 2007 můžete být za domácí násilí ze svého domova vykázáni.“ Informační materiály byly umístěna do prostředků městské hromadné dopravy a na jejich zastávky ve velkých městech, do obchodních center, na autobusová nádraží atd. Tisková inzerce proběhla především v ženských titulech a celostátních denících. K letákové kampani se připojila také řada obchodních center po celé ČR a některé krajské úřady.

8.2.2 Přímá pomoc určená obětem domácího násilí

Nelze si představit systém prevence domácího násilí, ve kterém by neexistoval systém pomoci jeho obětem. Tato pomoc je v současné době poskytována prostřednictvím různých specializovaných poradenských center, azylových domů, pracovišť poskytujících terapeutickou pomoc a relativně nově i prostřednictvím intervenčních center.

V ČR ovšem tato zařízení nejsou ještě tak snadno dostupná, jak by bylo potřeba a často platí, že čím větší vzdálenost bydliště oběti domácího násilí od velkého města, tím také klesá možnost domoci se účinné pomoci.

V ČR také chybí tolik potřebný legislativní rámec upravující utajené azylové domy, které by měly poskytovat nejen střechu nad hlavou, ale i praktickou poradenskou pomoc. Zatím jsou pouze v některých velkých českých městech a jejich kapacita je značně omezená.

I když se v posledních letech počet pomáhajících organizací a azylových domů zvedá, nutno dodat, že jejich počet je stále nedostatečný a liší se také kvantitou, ale i kvalitou poskytovaných služeb.

Vzhledem k tomu, že zkušenost oběti s domácím násilím zanechává stopy hlavně v psychice oběti je žádoucí a účelné snažit se o zvyšování počtu center poskytujících následnou terapeutickou pomoc.

Opravdu efektivní pomoc obětem domácího násilí poskytovaná specializovanými centry by v sobě měla zahrnovat komplexní škálu služeb od okamžité poradenské pomoci poskytované prostřednictvím nonstop telefonní linky přes právní poradenství a pomoc, doprovody na úřady či k soudu, utajené bydlení, psychologické a sociální poradenství po následnou terapeutickou pomoc.

Model takto poskytnuté pomoci ve specializovaném poradenském centru by mohl vypadat asi takto⁹⁰:

- 1. Telefonát oběti na krizovou linku** – zjištění základních údajů o aktuální situaci oběti, poskytnutí základních doporučení postupu (zvolat policii, lékaře apod.), určení místa setkání, kde bude domluven další postup.

⁹⁰ Zdroj: HUŇKOVÁ M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem 2004. s 176 – 179 a VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ, M., PROKOPOVÁ, Z. *Azylový dům není jen střecha nad hlavou. Pilotní projekt „Utajené azylové bydlení pro ženy – oběti domácího násilí a jejich děti“*. Praha: ROSA 2003. s. 14 - 23

2. **Příprava krátkodobého akčního plánu** – jeho cílem je zabezpečení momentálního bezpečí ohrožené ženy, zajištění jejích základních potřeb, dodání odvahy podnikat další kroky směřující k ukončení násilí. Dělí se na tři části
 - **Krizová intervence** – získání informací o aktuální situaci oběti, zjištění okolností, které ji vedly k tomuto setkání. Osoba, která krizovou intervencí poskytuje by měla vyjadřovat pochopení a důvěru oběti. V této fázi by nemělo docházet k přijímání závěrů ani žádných hodnocení. Není ani vhodné dávat rady.
 - **Odhad nebezpečí** – zajištění bezpečí oběti je prvořadým úkolem, proto by již při prvním rozhovoru s obětí mělo dojít k odhadu nebezpečí, které oběti hrozí. Na základě takto získaných informací se posléze vyhotoví bezpečnostní plán (viz. níže).
 - **Screening** – ověření si, že žena, která se o služby pomáhajícího centra uchází, je skutečně oprávněnou kandidátkou nebo ne.
3. **Sestavení krátkodobého akčního (resp. bezpečnostního) plánu** – tento plán sleduje okamžitou potřebu oběti. Pomoc spojená s poskytováním služeb (právní poradenství, pomoc při sepsání úředních podání, psychologická pomoc, doprovod na úřad apod.).
4. **Formální příjem** (u obětí, které budou ubytovány v azylovém zařízení) – ženy jsou přijímány do azylového domu na základě pohovoru, který má zmapovat situaci ženy, její možnosti a aktuální nebezpečí, které jí hrozí. Vždy je sepsána smlouva o poskytnutí azylového bydlení. Ženy, které jsou v azylovém domě ubytovány musí dodržovat poměrně přísná pravidla, jedním z nich je bezpodmínečné utajení adresy azylového bydlení.
5. **Hodnocení** – objasnění okamžitých i dlouhodobých požadavků oběti, které musí být splněny, aby oběť mohla vést nezávislý život bez násilí.
6. **Sestavení dlouhodobého akčního (resp. bezpečnostního) plánu** – nejprve je nutno si ujasnit, že aby byla žena schopna realizovat dlouhodobý plán, musí být splněny její krátkodobé potřeby. Dlouhodobý bezpečnostní plán by se měl měnit podle toho, jak se vyvíjí situace ženy. „Měl být podrobný a měl by zahrnovat **sled jednotlivých kroků**, které ženě pomohou vyhnout se násilí nebo zmírnit jeho důsledky. Někdy může mít velký význam i zdánlivá maličkost. Je potřeba, aby se s ním žena do detailu seznámila a naučila se jeho jednotlivé položky. Ve stresové situaci napadení či akutního ohrožení ze strany partnera by měla žena vědět, jak

ochránit sebe či děti a jaké jsou možnosti řešení takové krizové situace. Proto je vhodné, aby měl písemnou formu a aby se k němu mohla žena v případě potřeby kdykoli vrátit.“⁹¹ Bezpečnostní plán by měl být za všech okolností uchován mimo dosah násilníka. Měl by obsahovat postupy, které by žena měla sledovat v případě výskytu násilí, plán opuštění domova, seznam věcí, které si má vzít s sebou a aktivně by měl zahrnout děti.

7. **Realizování dlouhodobého plánu** – pracovnice pomáhajícího centra sleduje pokrok, který klientka dělá při plnění stanovených cílů a připravuje a pomáhá realizovat změny strategií.
8. **Následné poskytování služeb** – dochází k němu v momentě, kdy se klientka rozhodne služby pomáhajícího centra již nadále nevyužívat. V tento moment by mělo následovat výstupní interviu, ve kterém žena zhodnotí kvalitu poskytnutých služeb.

8.2.3 Shrnutí

Hlavním cílem prevence, ale i intervence by nemělo být primárně stíhat a trestat pachatele, ale v první řadě pomoci zastavit násilné incidenty v partnerském vztahu vhodným zásahem zvenčí. Prevence by měla být založena na třech zásadních pilířích:

- **informovanost** – o informovanosti se zmiňuji již výše a z výše uvedených důvodů ji považuji za základ preventivních opatření. Informovanost široké veřejnosti působí v rámci primární prevence, zatímco informovanost odborné veřejnosti je základem sekundární prevence (aby oběť nebyla následně viktimizována policií, soudy, lékaři apod.).
- **ochrana oběti** – v rámci prevence je třeba poskytovat dostatečnou ochranu obětem domácího násilí tak, aby bylo předcházeno páchání dalších násilných útoků. Prostřednictvím zákona č. 135/2006 Sb. přešla povinnost chránit oběť na policii tak, že může vykázat agresora ze společného obydlí. Tím samozřejmě nemůže být ochrana oběti vyčerpána, je nutno poskytovat další formy pomoci např. poradenství v oblasti sociální a právní, kterou zajišťují mj. intervenční centra zřízená výše zmíněným zákonem.

⁹¹ VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ, M., PROKOPOVÁ, Z. *Azylový dům není jen střecha nad hlavou. Pilotní projekt „Utajené azylové bydlení pro ženy – oběti domácího násilí a jejich děti“*. Praha: ROSA 2003. s. 20

- **Nulová tolerance domácího násilí** - pachateli musí být dáno jasně najevo, že jeho násilné chování je zcela nepřijatelné a nebude nadále tolerováno. Je nutné aby si agresor uvědomil, že za své násilné chování ponese následky. Tato nulová tolerance může působit jako zastrašení pro potenciální násilníky (generální prevence), ale také jako odrazení toho, kdo již násilí páchá, aby jej ukončil (individuální prevence).

Je těžké obecně určit nejefektivnější preventivní postup, který by byl vhodný pro většinu případů domácího násilí. Osobnosti pachatelů domácího násilí jsou různé a každý reaguje na preventivní opatření odlišným způsobem. Na jednoho může působit už jen hrozba vykááním z domu nebo bytu, na druhého zapůsobí až řádný trestní proces. Proto si myslím, že je důležité, aby existovala širší škála preventivních opatření, která by byla schopna působit na co možná nejširší okruh pachatelů domácího násilí.

ZÁVĚR

Domácí násilí je jev, o kterém se v dnešní době poměrně často mluví a na který naše společnost začíná poslední dobou více upírat pozornost. Ne vždy tomu tak však bylo. Po dlouhá léta bylo domácí násilí považováno za soukromý problém, dokud na něj nezačaly upozorňovat různé nestátní, neziskové organizace, kterým se podařilo upoutat pozornost médií na tuto problematiku. I přesto jsou ale v povědomí lidí zakořeněné určité mylné představy o tom, co domácí násilí je, jak se projevuje, jak vzniká a koho postihuje. Mnozí si také nejsou jisti, jak by se k případu domácího násilí měli postavit. Zároveň se zviditelněním tohoto problému se projevila i nedostatečnost ochrany, kterou poskytuje stát obětem domácího násilí.

Tato práce je zaměřená především na domácí násilí z pohledu kriminologického. Soustředila jsem se na samotný pojem domácí násilí, jeho příčiny, charakteristiky, osobu oběti, pachatele a v neposlední řadě na kontrolu domácího násilí prostřednictvím represe a prevence.

Domácí násilí se vyznačuje snahou o uplatnění moci a kontroly nad obětí. Jedná se o jakékoli fyzické, psychické, sexuální násilí mezi současnými i bývalými intimními partnery. Jednání v rámci domácího násilí zasahuje velice výrazně do práv a svobod oběti a útočí na její tělesnou a psychickou integritu. V nejzávažnějších případech může domácí násilí vést až ke smrti oběti.

Základní odlišnost domácího násilí od jiných forem násilné činnosti spočívá v tom, že k domácímu násilí dochází mezi intimními partnery, tedy mezi osobami, které se vzájemně velice dobře znají a jsou na sobě víceméně závislé. Dalšími specifiky domácího násilí je, že k němu dochází v soukromí, beze svědků, role násilníka a oběti jsou v těchto případech zásadně neměnné. Velice významným rysem domácího násilí je jeho postupný vývoj v jednotlivých střídajících se fázích. Rozhodně se nejedná o izolované, na sobě nezávislé incidenty, nýbrž jde o dynamický proces.

Domácí násilí se projevuje ve formě násilí fyzického, psychického, sexuálního, sociálního a ekonomického. Především psychické násilí zahrnuje širokou škálu jednání, které by se daly označit za možné projevy domácího násilí. V poslední době se objevují stále nové způsoby jednání, které by mohly spadat pod pojem domácí násilí. Jejich intenzitu a závažnost je však nutno posuzovat individuálně případ od případu.

Jak vyplývá z průzkumů založených na výpovědích klientek poradenských center, pocházejí oběti domácího násilí ze všech socioekonomických vrstev společnosti. Nezáleží tedy na vzdělání, společenském či ekonomickém postavení obětí, domácí násilí si v tomto směru nevybírá a může se týkat opravdu každého. Podobná situace je i u pachatelů domácího násilí. Ti se rekrutují z řad dělníků s minimálním vzděláním, ale i z řad vysokoškolsky vzdělaných mužů, právníků, lékařů či podnikatelů. Oběťmi domácího násilí bývají většinou ženy, nutno ovšem dodat, že z posledních výzkumů vyplývá, že mezi muži je více obětí domácího násilí, než se předpokládalo. Tato skutečnost plyne i z toho, že muži se méně často a méně ochotně svěřují s pro ně tak citlivou informací jako je ta, že jsou oběti domácího násilí.

Navzdory tomu, že není stanovena přesná typologie pachatelů domácího násilí a teprve se objevují první pokusy o její vytvoření, dalo by se shrnout, že domácí násilníci se dělí do dvou základních skupin. První tvoří muži, kteří se na veřejnosti projevují jako naprosto bezúhonné osoby, milující partneři a rodiče a svou prvou tvář odkrývají až v soukromí rodiny. Do druhé skupiny patří osoby, které mají sklony k agresivnímu chování i mimo intimní prostředí rodiny a neskrývavě projevují své agresivní sklony i na veřejnosti. V prvním případě je situace o to horší, že výpověď oběti působí kvůli zdání, které násilník v okolí vzbuzuje nevěrohodně.

Zatím nebyl určen žádný společný znak, který by stoprocentně předurčoval, kdo se stane obětí domácího násilí a kdo jeho pachatelem. Existuje množství faktorů, které přispívají k možnosti stát se obětí či pachatelem domácího násilí, nicméně domácí násilí je jev natolik složitý, že není možné s určitostí říct, který z příčinných faktorů je v daném případě rozhodující. Je třeba všechny tyto faktory posuzovat v jejich souhrnu.

Domácí násilí má na oběť velice zhoubný vliv. Nejen že zasahuje do tělesné integrity oběti, ale hlavně narušuje její psychickou rovnováhu. Týraná oběť trpí pocity beznaděje, zůstává ve vztahu s násilníkem ze strachu o život, pronásleduje ji pocit selhání, často je na násilném partnerovi ekonomicky závislá a nemůže se dovolat pomoci ve svém okolí. Týraná oběť navíc trpí syndromem týraných obětí, který se projevuje posttraumatickou stresovou poruchou či naučenou bezmocí. U dlouhodobého a intenzivního týrání sehrává svou roli také tzv. stockholmský syndrom. Z takového vztahu se oběť bez odborné pomoci může jen velice ztěžka vymanit. Většinou bývá nejefektivnějším řešením takovéto situace odchod od partnera.

V minulosti byly oběti nuceny opouštět známé prostředí domova a uchýlovat se např. do azylových domů, zatímco násilník zůstával ve společném obydlí. Tato situace byla

změněna zákonem č. 135/2006 Sb., který do českého právního řádu vnesl institut vykázání. Násilník může být, za splnění zákonem stanovených podmínek, vykázán policií ze společného obydlí, a to až na 10 dnů. Během této lhůty si oběť může zařídit všechno potřebné k opuštění partnera, resp. k ukončení násilí ve vztahu. Zákon č. 135/2006 Sb. přinesl výrazné změny nejen v oblasti represe, ale i v oblasti občanskoprávní a posunul právní úpravu v ČR směrem k ochraně oběti domácího násilí.

Na poli ochrany obětí má ČR nicméně ještě pořád značné rezervy. Pomoc obětem a preventivní akce vycházejí nejčastěji ze strany neziskových organizací, které provozují poradenská centra a azylové domy. Bohužel musím konstatovat, že v posledních dnech proběhla médii zpráva, že se těmto organizacím nepodařilo dosáhnout na potřebné finanční prostředky z EU, a proto budou nuceny snižovat již tak nedostatečný počet pracovníků a omezovat některé své aktivity.

Základem boje s domácím násilím je deklarování nulové tolerance tohoto jevu. Je třeba násilníkům vyslat jasný signál říkající, že jejich chování je nepřijatelné a v žádném případě nebude tolerováno. Základem je, aby společnost změnila přístup k problematice domácího násilí, stala se vůči němu více citlivou, nezavírala před ním oči a neuchylovala se k bagatelizaci situace. K tomu slouží především informační kampaně realizované ať už z podnětu státu nebo neziskových organizací. Jejich prostřednictvím se společnost může seznámit s charakteristikami a podstatou jevu, což je prvním krokem k jeho pochopení.

Efektivní systém ochrany společnosti by měl obsahovat ucelený komplex nejrůznějších opatření, která by postihovala nejrůznější podoby a stupně domácího násilí. Takováto opatření umožňují ozdravení násilím postiženého vztahu tam, kde je to možné a na druhé straně poskytují obětem skutečně účinnou ochranu tam, kde již pokračování ve vztahu není myslitelné. Takto založený systém ochrany by měl zahrnovat všechny instrumenty – od kriminalizace domácího násilí, přes komplexní systém ochrany obětí, podporu organizací, které poskytují pomoc obětem a eliminují následky způsobené domácím násilím až po terapeutické programy zaměřené nejen na oběti, ale i na nápravu pachatelů.

LITERATURA

- CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí. Příručka pro současné i potenciální oběti*. Praha: Albatros 2007
- BENTOVIM, A. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha: Grada Publishing 1998
- BRANDAU, H., RONGE, K. *Násilí na ženách v domácím prostředí. Staré cíle – nové cesty*. Berlín: Berlínská iniciativa proti násilí na ženách, Koordinační centrum berlínského projektu proti domácímu násilí, 1997 (In.: www.profem.cz)
- ČÍRTKOVÁ, L., MACHÁČKOVÁ, R., VITOUŠOVÁ, P. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*. Praha: BKB, 2002
- Dneska tě ještě nezabiju! Zpráva o stavu domácího násilí*. Praha: Nadace ROSA 1997
- Domácí násilí. Staré problémy, nová řešení*. Praha: Friedrich – Ebert – Stiftung e. V. 2002
- Domácí násilí: záležitost nikoli soukromá. Fakta, názory, právo*. Praha: proFem, 1997
- GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad 2002
- HAŠKOVCOVÁ, H. *Manuálek o násilí*. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004
- HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva (Efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. Justiční akademie ČR, 2004
- HUŇKOVÁ M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem 2004
- Intervening in Cases of Domestic Violence II. European Experience with an Improved Assistance Offered to Women Subjected to Domestic Violence – Balance and Outlook*. Berlin: Senatsverwaltung für Wirtschaft, Arbeit und Frauen 2004
- KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: Beck, 2005
- MARTINKOVÁ, M. *Fyzické násilí v oblasti hl. m. Prahy v roce 1999. Kriminologické aspekty*. Praha: IKSP, 1995
- MARTINKOVÁ, M., MACHÁČKOVÁ, R. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí*. Praha: ISKP, 2001
- Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. Bratislava: Aspekt, 2001
- Přežila jsem... Výpovědi týraných žen*. Praha: Nadace ROSA 2002

VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ, M. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci. Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí*. Praha: Nadace ROSA 2006

VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ, M., PROKOPOVÁ, Z. *Azylový dům není jen střecha nad hlavou. Pilotní projekt „Utajené azylové bydlení pro ženy – oběti domácího násilí a jejich děti“*. Praha: ROSA 2003

Violence within the family: the place and role of men. Strasbourg: Council of Europe, 2005.

VOŇKOVÁ, J. *Vaše právo – první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 5. vyd. Praha: proFem 2006

NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., a kol. *Trestní právo hmotné 2. Zvláštní část*. 5. vyd. Praha: ASPI 2007

Časopisy:

BEDNÁŘOVÁ, Z. *Specifika práce s oběťmi domácího násilí*, Policista, 2006, č. 1
In: <http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/2006/01/domnas.html>

ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí*, Kriminalistika, 2006, č. 3
In: <http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2006/03/cirtkova.pdf>

ČÍRTKOVÁ, L. *Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking)*, Kriminalistika, 2004, č. 4.
In: http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2004/0404/cirtkova_info.html

ČÍRTKOVÁ, L. *Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí*, Policista, 2002, č. 7
In: <http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/2002/07/cirtkova.html>

JELÍNEK, J. *K trestněprávnímu postihu domácího násilí*, Kriminalistika, 2005, č. 4
In: <http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2005/04/jelinek.html>

VYKOPALOVÁ, H. *Násilí v rodině*. Kriminalistika, 2001, č. 4.
In: http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2001/01_04/vykopal.html

ZAPLETAL, J. *Kriminologické aspekty „domácího násilí“*. Kriminalistika, 1997, č. 4, s. 318 – 325

Statistiky:

Reprezentativní výzkum k povědomí české veřejnosti o domácím násilí. STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR, 2001

Domáci násilí II. STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR, 2006
In: http://www.bkb.cz/files/uploaded/UserFiles/File/01_-_informzpra.doc

HRONOVÁ, M. *Domáci násilí. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich děti za rok 2007*, Praha: ROSA 2007
In: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/statistika_ROSA_za_2007.pdf

HRONOVÁ, M. *Domáci násilí. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich děti za rok 2006*, Praha: ROSA 2006
In: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/ROSA_statistika_za_2006.pdf

HRONOVÁ, M. *Domáci násilí. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich děti za rok 2005*, Praha: ROSA 2005
In: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/Statistika_ROSA_2005.pdf

HRONOVÁ, M. *ŽENY, OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA, rok 2004*, Praha: ROSA 2004
In: <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/StatistikaROSA2004.pdf>

HRONOVÁ, M. *DĚTI – SVĚDCI DOMÁCÍHO NÁSILÍ. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA, rok 2004*, Praha: ROSA 2004
In: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/StatistikaROSA_deti_2004.pdf

Děti jako svědci domácího násilí. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA za rok 2003, Praha: ROSA 2003
In: <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/StatistikaROSA2003.pdf>

Statistika - přehled kontaktů BKB v letech 1991 – 2005 (www.bkb.cz)

Internetové stránky:

www.bkb.cz

www.coe.int

www.domacinasili.cz

www.feminismus.cz

www.kriminologie.cz

www.mpsv.cz

www.mvcr.cz

www.profem.cz

www.rosa-os.cz

www.stopnasili.cz

www.vlada.cz

Právní předpisy:

z. č. 140/1961 Sb., trestní zákon

z. č. 141/1961 Sb., trestní řád

z. č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1:	16
Tabulka 2:	17
Tabulka 4: Věk obětí domácího násilí	42
Tabulka 4: Vzdělání obětí domácího násilí	42
Tabulka 5: Délka manželství/partnerství	43
Tabulka 6: Počet a věková struktura dětí, svědků domácího násilí	45
Tabulka 7: Vzdělání pachatelů domácího násilí	50
Tabulka 8: Věk pachatelů domácího násilí	50
Tabulka 9: Počty vykázaných osob v prvním roce účinnosti zákona č. 135/2006	61
Tabulka 10: Počty podaných návrhů na vydání PO v porovnání s počty vykázání	63
Graf 1: Psychické násilí	17
Graf 2: Sexuální násilí	18
Graf 3: Fyzické násilí.....	18
Graf 4: Ekonomické násilí	18
Graf 6: Děti svědci domácího násilí	45

Domestic Violence and Its Prevention

SUMMARY

Domestic violence as a negative social phenomenon of our society has started to be considered as a serious topic in the Czech Republic in the last few years. It has started to be discussed in public in the 90's. Before, it was considered as a private matter not supposed to be governed by the law or any other state regulations.

The aim of this thesis is to describe domestic violence in the light of criminological aspects of this topic. It is focused on concept and definitions of domestic violence, its phenomenology and etiology. Attention is paid to the victim of domestic violence, influence of domestic violence on her psyche and behavior, consequences of domestic violence and relationship between the victim and the aggressor. At least but not last there is mentioned a prevention of domestic violence and efficient help offered to victims.

There are many definitions of domestic violence and we cannot say that only one is correct. Domestic violence is very comprehensive and a complicated phenomenon so it is not possible to assign only one definition as generally valid. However, it has some typical features: domestic violence differs from other violent acts in the existence of **intimate relationship** between aggressor and his victim, it **happens in privacy** and mostly without witnesses, it **happens repeatedly** and the intensity of a violence graduates, finally, **the roles** of aggressor and victim **are fixed**. Domestic violence is a constantly developing and escalating process which has a very similar cyclic progress. That is why particular violent acts of domestic violence cannot be understood separately.

There were attempts to set out typical characteristics of the aggressor and the victim of domestic violence. It is a very difficult task because aggressors as well as victims come from all socio-economical society ranks. There are so many different influences effecting evolution of the violent relationship. Most aggressors suffer from very low self-confidence or have an experience with violence from their primary family. There is no attribute that would predetermine a person to be a victim of domestic violence. The only risk factor is abuse or violence in childhood.

Domestic violence affects victim's physical health and disturbs her mental balance. Tyrannized victim suffers from post traumatic stress disorder and many other mental

defects. Due to this fact it is mostly impossible for a victim to overcome such serious problems without professional medical help.

There has not been any special and complete legal regulation in the Czech Republic that would fully protect victims of domestic violence. Significant improvement in this area has been made by law no. 135/2006 which changes some other laws in the area of protection against domestic violence. This new law is valid from the 1. January 2007 and it has brought changes of for example Code of Civil Procedure, Criminal Code and any others.

Unfortunately, there is no universal way how to solve a problem of domestic violence in modern society. The prevention should be done not only by repressive means through the criminal law but there should be complex system of preliminary precautions that would prevent commitment of domestic violence. High-quality and well aimed information are the beginning of the successful campaign against the domestic violence.

On the other hand, effective system of support provided to victims of domestic violence through various specialized advisory centres, centres offering subsequent therapeutic care and shelters plays a very important role in the fight against domestic violence and in help to victims. I am sorry to say that there is an absolute lack of these centres that would provide complex care and services to victims and at the same time there is insufficient capacity of these facilities in the Czech Republic.

Klíčová slova diplomové práce

Domáci násilí	-	Domestic Violence
Oběť	-	Victim
Prevence	-	Prevention